

MINISTERSTVO SPRÁVEDLNOSTI

V Praze dne 31. prosince 1998

Výtisk č. 1

Pro schůzi vlády České republiky

**Věc: Návrh věcného záměru zákona, kterým se mění trestní řád
a některé související zákony**

O b s a h :

Návrh se předkládá v souladu s plánem hlavních úkolů vlády na II. pololetí 1998.

I. Návrh usnesení

II. Předkládací zpráva

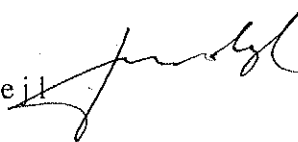
III. Návrh věcného záměru

Návrh byl projednán v meziresortním připomínkovém řízení s místopředsedy vlády, se všemi ministerstvy a dalšími ústředními orgány státní správy, Nejvyšším soudem, a s právníckými fakultami.

IV. Vyhodnocení připomínkového řízení

Předkládá:

JUDr. Otakar M o t e j l
ministr spravedlnosti

V Praze dne 18. února 1999

S t a n o v i s k o

Legislativní rady vlády k návrhu věcného záměru zákona, kterým se mění trestní řád a některé související zákony

I.

Připravovaná právní úprava si klade za cíl zejména:

- výrazněji zjednodušit a zrychlit trestní řízení ve všech jeho stadiích,
- posílit význam stadia řízení před soudem na úkor přípravného řízení,
- posílit postavení státního zástupce při výkonu dozoru v přípravném řízení a při rozhodování v tomto stadiu řízení,
- v širší míře umožnit v procesní formě zachytit důkazy i v případech, kdy ještě nejsou podmínky pro stíhání konkrétní osoby,
- při uplatňování řádných a mimořádných prostředků více respektovat stanoviska stran řízení a umožnit za stanovených podmínek podat k Nejvyššímu soudu.

Návrh věcného záměru je koncipován jako širší novelizace trestního řádu, která by měla překlenout období, než bude připraven a projednán návrh rekodifikace trestního práva hmotného a procesního.

Návrh věcného záměru byl projednán v připomínkovém řízení, jehož výsledky jsou uvedeny v samostatné části předloženého materiálu.

Návrh věcného záměru byl projednán pracovní komisí Legislativní rady vlády pro právo trestní a Legislativní rada vlády jej projednala dne 18. února 1999.

II.

Legislativní rada vlády má k návrhu věcného záměru zákona, kterým se mění trestní řád a některé související zákony, tyto připomínky:

Vyžadování utajovaných skutečností nebo skutečností, které jsou předmětem mlčenlivosti (str. 5 a 6 věcného záměru)

Podle ustanovení § 8 odst. 2 trestního řádu, které má být navrhovanou změnou dotčeno, může státní zástupce a po podání obžaloby předseda senátu požadovat údaje, které jsou předmětem bankovního tajemství a údaje z evidence cenných papírů; podmínky, za nichž může orgán činný v trestním řízení vyžadovat údaje získané v daňovém řízení, stanoví zvláštní zákon.

Ve věcném záměru je obsažena zásada, že

- dožádaný orgán nemůže odepřít vyhovění dožádání s odkazem na povinnosti vyplývající ze zvláštního zákona, pokud nejde o případ, že povinnost mlčenlivosti je absolutní a nelze této povinnosti zprostit z podnětu orgánu činného v trestním řízení nebo jeho rozhodnutím. Uvedenou zásadu však nelze provést tak, že trestní řád bude v tomto směru představovat nepřímou novelu jiných zákonů, jak by jinak mohlo z věcného záměru vyplynout, ale tak, že zároveň budou navrženy přímé novely příslušných ustanovení dotčených zákonů, například
 - ustanovení § 24 odst. 5 písm. b) až d) zákona č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků, ve znění pozdějších předpisů, v němž je výjimka z povinnosti mlčenlivosti vůči orgánům činným v trestním řízení omezena v podstatě jen na trestné činy daňové a zároveň diferencována podle toho, zda jde o oznámení podezření z trestného činu, anebo o dožádání,
 - ustanovení § 46 zákona č. 148/1998 Sb., o ochraně utajovaných skutečností, v němž je upraven způsob zproštění povinnosti zachovávat mlčenlivost o utajovaných skutečnostech.

Obhájce (str. 9 až 11 věcného záměru)

Ve věcném záměru je zapracována zásada, že neoznámí-li obviněný změnu obhájce v příslušné lhůtě, je obhájce předtím ustavený nebo zvolený povinen obhajobu vykonávat do doby, než ji osobně převezme později zvolený obhájce.

Navrhuje se tuto zásadu omezit jen na případy nutné obhajoby (§ 36 a 36a trestního řádu) a vyloučit z toho případy, kdy ke změně obhájce dojde z vážných důvodů (např. bylo-li uloženo kárné opatření vyškrtnutí ze seznamu advokátů nebo byl-li pozastaven advokátovi výkon advokacie), pro které předchozí obhájce nemůže být činný. Pro úplnost se uvádí, že tyto případy specifikuje v současné době projednávaný návrh novely zákona o advokacii.

Zajištění peněžních prostředků (str. 17 a 18 věcného záměru)

Navrhuje se do paragrafovaného znění návrhu zákona nezapracovávat zásadu, že k nakládání se zajištěnými peněžními prostředky není třeba souhlasu soudce nebo státního zástupce, je-li výkon rozhodnutí prováděn k uspokojení pohledávky státu. V těchto případech by pak soudce nebo státní zástupce měli zpravidla dát souhlas, zejména jde-li o pohledávku státu (ale i jiného veřejnoprávního subjektu) vzniklou ze zákona (např. půjde-li o daň nebo pojistné), v zájmu rovnosti věřitelů by však neměli dát souhlas k uspokojení výhradně pohledávky státu v případě, že jde o soukromoprávní pohledávku státu z občanskoprávního nebo obchodního vztahu.

Předsoudní stadium řízení (str. 23 a 24 věcného záměru)

V návaznosti na navrhované rozdělení přípravného řízení na dvě fáze navrhuje se do paragrafovaného znění návrhu zákona zapracovat, že dozor státního zástupce se vztahuje i na fázi prověřování skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin a dále začátek této fáze v návrhu zákona jednoznačně vymezit.

Přípravné řízení o závažnějších trestných činech (str. 24 až 26 věcného záměru)

Navrhuje se

- zakotvit povinnost policejního orgánu opatřovat a nikoliv provádět důkazy, s výjimkou důkazů neopakovatelných nebo neodkladných,
- umožnit policejnímu orgánu vyžádání znaleckého posudku již před sdělením obvinění,
- zakotvit právo obhájce zúčastnit se již v této fázi výslechu znalce, výslechu nezletilého, podání vysvětlení,
- namísto předpokládané účasti soudce při neodkladných a neopakovatelných úkonech spočívajících ve výslechu svědka nebo v rekognici do doby, než dojde ke sdělení obvinění, zapracovat účast státního zástupce při těchto úkonech.

Rozhodování v přípravném řízení (str. 27 věcného záměru)

Umožnit proti rozhodnutí policejního orgánu o odložení věci podání stížnosti a zejména vymezit okruh osob oprávněných stížnost podat.

Obnova řízení (str. 35 věcného záměru)

Obdobně jako je tomu u jiných mimořádných opravných prostředků zapracovat do paragrafovaného znění návrhu zákona lhůtu, v níž lze podat návrh na obnovu řízení v neprospěch obviněného, a to například lhůtu v délce jedné poloviny promlčecí doby trestného činu, o kterém se vede nebo má vést trestní řízení.

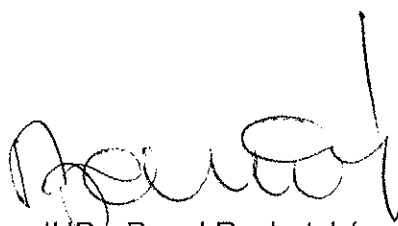
K bodu 3/B

Změna zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů (str. 40 věcného záměru)

Oprávnění orgánů policie snímat daktyloskopické otisky a vyhodnocovat biologické vzorky omezit jen na pachatele úmyslných trestných činů.

III.

Legislativní rada vlády doporučuje vládě schválit věcný záměr zákona, kterým se mění trestní řád a některé související zákony s tím, že do návrhu zákona budou promítnuty připomínky uvedené v části II. tohoto stanoviska.

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Pavel Rychetský', with a long vertical stroke extending upwards from the end of the signature.

JUDr. Pavel Rychetský

místopředseda vlády

a předseda Legislativní rady vlády

MINISTR SPRÁVEDLNOSTI
ČESKÉ REPUBLIKY

JUDr. Otakar Motejl

ÚŘAD VLÁDY ČR ODBOR VLÁDNÍ AGENDY		
INDEX - 6 -01- 1998		
Č.J. 30/99	ÚTVAR 111	POČ. PR. 45

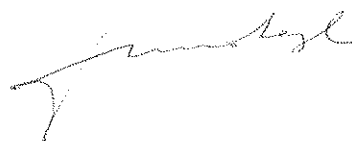
V Praze dne 5. 1. 1999

M - 15/99

Vážený pane předsedo,

v souladu s plánem hlavních úkolů vlády na II. pololetí 1998 v příloze předkládám návrh věcného záměru zákona, kterým se mění trestní řád a některé související zákony.

S pozdravem

příloha

Vážený pan
Ing. Miloš Z e m a n
předseda vlády ČR
P r a h a

N á v r h

U S N E S E N Í

vlády České republiky

ze dne č.....

k návrhu věcného záměru zákona, kterým se mění trestní řád
a některé související zákony

Vláda

I. s c h v a l u j e věcný záměr zákona, kterým se mění trestní řád a některé související zákony, s úpravami podle připomínek vlády a stanoviska předsedy Legislativní rady vlády,

II. u k l á d á ministru spravedlnosti předložit vládě návrh zákona podle bodu I. tohoto usnesení.

Provede:

ministr spravedlnosti

Předkládací zpráva

Předkládaný návrh věcného záměru zákona byl připraven v souladu s plánem hlavních úkolů vlády na II. pololetí 1998. Hlavní cíle, které návrh sleduje, spočívají v odstranění základních nedostatků platné právní úpravy, za které lze považovat především přílišnou složitost trestního řízení a z toho vyplývající neúměrně dlouhou dobu jeho trvání ve velké části trestních věcí. Stávající právní úprava vyžaduje, aby zejména dokazování a rozhodování ve všech stádiích se provádělo v rigorózně procesní formě. Činnost jednotlivých orgánů trestního řízení je do velké míry duplicitní místo toho, aby na sebe především navazovala.

Požadavky na změny, které se na základě vyhodnocení účinnosti stávající právní úpravy navrhuji, lze charakterizovat takto:

- výrazněji zjednodušit a zrychlit trestní řízení ve všech jeho stádiích,
- posílit význam stadia řízení před soudem na úkor přípravného řízení,
- posílit postavení státního zástupce při výkonu dozoru v přípravném řízení a při rozhodování v tomto stadiu řízení,
- v širší míře umožnit v procesní formě zachytit důkazy v i případech, kdy ještě nejsou podmínky pro stíhání konkrétní osoby,
- snížit finanční náklady, které stát na trestní řízení vynakládá (ať již ve formě odměn ustanoveným obhájcem, znalečného nebo svědečného pro opakovaně vyslýchané svědky, anebo nákladů na dlouhotrvající vazby),
- v oblasti řádných a zejména mimořádných opravných prostředků více respektovat stanoviska stran řízení a umožnit za přísně stanovených podmínek přístup k Nejvyššímu soudu cestou dovolání.

Podrobněji jsou jednotlivé navrhované změny popsány v části návrhu věcného záměru, týkající se zhodnocení platné právní úpravy.

Návrh věcného záměru respektuje záměry vlády v oblasti trestního řízení, vyjádřené v jejím programovém prohlášení, i když je koncipován jako daleko širší novelizace trestního řádu, která by měla překlenout období, než bude připraven a projednán návrh rekodifikace trestního práva hmotného a procesního. Byl projednán v řádném meziresortním připomínkovém řízení a nad rámec připomínkových míst uvedených v legislativních pravidlech byl předložen právníkům fakultám, České advokátní komoře a vyšším článkům soustavy soudů a státního zastupitelství. Obsah uplatněných připomínek je uveden v samostatném přehledu, včetně způsobu, jakým s těmito připomínkami bylo naloženo. Ústřední orgány, které v tomto přehledu nejsou uvedeny, buď žádné připomínky neuplatnily, nebo se jejich připomínky omezovaly na úpravy stylistické povahy, které neměly dopad na věcné řešení.

Návrh věcného záměru zákona, kterým se mění trestní řád a některé související zákony

1. PŘEHLED PLATNÉ PRÁVNÍ ÚPRAVY

Postup orgánů činných v trestním řízení při odhalování, stíhání a trestání trestných činů je upraven v zákonu č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestním řádu). Svoji koncepcí i vymezením úlohy jednotlivých orgánů trestního řízení (t.j. policie včetně vyšetřovatelů, státního zástupce, soudu) zakotvuje typické inkviziční řízení, pro které je charakteristické, že orgán, který vede v určitém stadiu řízení, má zároveň výlučnou povinnost obstarávat a provádět důkazy potřebné k objasnění věci a na základě nich ve věci rozhoduje. Obviněnému se garantuje právo na obhajobu s tím, že závisí na jeho úvaze, jak je využije. Nepředpokládá se ovšem, že obhajoba by sama vedla důkazní řízení, tím spíše že by obstarávala důkazy (až na výjimky uvedené v § 89 odst. 2 věty druhé a § 215 odst. 2 trestního řádu). Role státního zástupce jako veřejného žalobce se uplatňuje až v řízení před soudem - i zde však jeho případná pasivita nezbavuje soud povinnosti v rozsahu stanoveném zákonem objasnit skutkový stav věci a rozhodnout. Před podáním obžaloby role státního zástupce spočívá především v garantování zákonnosti postupu policejních složek.

S trestním řádem úzce souvisí zákon ČNR č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů. Tento zákon v § 33 až 37 obsahuje postup policie při používání operativně pátracích prostředků a operativní techniky při odhalování trestných činů. Trestní řád pak obsahuje úpravu prověřování oznámení o trestném činu a všechna další navazující stadia řízení. Mezi oběma instituty (t.j. odhalování trestných činů a prověřování trestních oznámení) je úzká návaznost a vzájemná provázanost. V některých případech je dokonce aplikace jednoho nebo druhého uvedeného zákona sporná. V zájmu zjednodušení se shodně s obdobnými právními úpravami navrhuje v rámci připravované rekodifikace tuto problematiku komplexně upravit v trestním řádu. Předkládaný návrh věcného záměru novelizace trestního řádu tyto poměrně obsáhlé změny zákonů tedy nezahrnuje.

2. ZHODNOCENÍ PLATNÉ PRÁVNÍ ÚPRAVY

Potřeba zásadních koncepčních změn v oblasti trestního práva hmotného a procesního je důvodem, pro který se již několik let připravuje návrh rekodifikace tohoto právního odvětví. Vzhledem k době, jakou si příprava těchto návrhů ještě vyžádá, se jeví jako nepřijatelné odsouvat řešení některých problémů trestního řízení. Proto se předkládá návrh věcného záměru zákona, který by novelizoval dosud platný trestní řád.

Předkládaný návrh novelizace se zaměřuje především na základní nedostatek platné právní úpravy, kterou je přílišná složitost trestního řízení; vyžaduje se, aby zejména dokazování a rozhodování ve všech stádiích se provádělo v rigorózně procesní formě, a činnost jednotlivých orgánů trestního řízení se tak stává duplicitní místo toho, aby na sebe především navazovala.

Podstatou a základním smyslem právní úpravy trestního řízení je zajistit, aby při respektování požadavku zákonnosti byl nejen odhalen, usvědčen a potrestán pachatel, ale aby se tak stalo co nejdříve po spáchání trestného činu. Jen tehdy může být trestní řízení veřejností vnímáno jako výkon trestní spravedlnosti a může plnit i další cíle - zejména v oblasti prevence.

Samotná právní úprava nemůže zaručit, že popsaneho efektu trestního procesu bude dosaženo - to závisí na aplikační praxi příslušných orgánů státu. Zákon může pouze vytvořit prostředí, které k dosažení uvedeného cíle buď účinně napomáhá, nebo mu naopak brání. Předkládanou novelizací se sleduje, aby se trestní řízení mohlo stát účinnějším nástrojem při potlačování kriminality.

Požadavky na změny, které se na základě vyhodnocení účinnosti stávající právní úpravy navrhuje, lze charakterizovat takto:

- výrazněji zjednodušit a zrychlit trestní řízení ve všech jeho stádiích,
- posílit význam stadia řízení před soudem na úkor přípravného řízení,
- posílit postavení státního zástupce při výkonu dozoru v přípravném řízení a při rozhodování v tomto stadiu řízení,
- v širší míře umožnit v procesní formě zachytit důkazy v i případech, kdy ještě nejsou podmínky pro stíhání konkrétní osoby,
- snížit finanční náklady, které stát na trestní řízení vynakládá (ať již ve formě odměn ustanoveným obhájcům, znalečného nebo svědeckého pro opakovaně vyslýchané svědky, anebo nákladů na dlouhotrvající vazby),
- v oblasti řádných a zejména mimořádných opravných prostředků více respektovat stanoviska stran řízení a umožnit za přísně stanovených podmínek přístup k Nejvyššímu soudu cestou dovolání.

Prostředky, jimiž se uvedených cílů chce dosáhnout, spočívají zejména v následujícím:

a) přípravné řízení:

- nebude diferencováno na fázi řízení před policejním orgánem a před vyšetřovatelem (tím se do značné míry omezí duplicita jimi prováděných úkonů). V souladu s jinými evropskými úpravami se bude vycházet z toho, že rozhodující je, zda policie provedla úkon zákonně a obsahově správně, nikoliv to, jakou hodnotu a funkční zařazení má policista provádějící úkon. Za této situace bude třeba formou novelizace zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, provést novou organizaci těch složek policie, které se podílejí na trestním řízení, vymezit jejich postavení v soustavě policie a zajistit procesní nezávislost policistů, provádějících úkony trestního řízení,

- právo účasti obhajoby při provádění úkonů přípravného řízení se omezi na úkony, u nichž je to důvodné (na výslech obviněného, účast při tzv. neodkladných a neopakovatelných úkonech, nahlížení do spisu, seznámení s výsledky přípravného řízení); práva obhajoby, jejichž realizace je charakteristická pro „řádný proces“ mají své těžiště v řízení před soudem a přípravné řízení nemá být „soudním řízením na nečisto“, kde roli soudce hraje vyšetřovatel. Tím se setře význam toho, zda důkaz byl procesně zachycen před sdělením obvinění nebo po něm,
- obsah a rozsah přípravného řízení bude diferencován v závislosti na závažnosti a složitosti činu, který je předmětem řízení. O nejméně závažné kriminalitě bude vedeno neformální řízení, jehož smyslem bude vyhledat možné důkazy pro potřeby soudního řízení s cílem v co nejkratší době postavit obviněného před soud,
- státní zástupce v přípravném řízení bude mít výraznější roli (vyšší pravomoci i odpovědnost). Za zákonem stanovených podmínek bude mít povinnost v pravidelných intervalech provádět v rámci dozoru nad přípravným řízením kontrolu spisu a formou písemného záznamu rozhodovat o tom, jaké úkony a v jaké době má za účelem skončení věci policejní orgán provést; do jeho výlučné působnosti bude patřit veškeré rozhodování v přípravném řízení (s výjimkou odložení věci),

b) řízení před soudem:

- k řízení v prvním stupni bude zásadně příslušný okresní soud, krajské soudy budou činné jen v těch věcech, kde to jejich mimořádná závažnost a složitost vyžaduje,
- v souladu s diferenciací přípravného řízení bude diferencováno i řízení před soudem ve snaze řízení v nejméně závažných věcech co nejvíce zjednodušit a zrychlit,
- soud bude mít povinnost v zákonem stanovené lhůtě po podání obžaloby učinit úkon ke skončení věci (tedy zejména nařídit hlavní líčení) a i dále postupovat tak, aby věc byla bez průtahů skončena,
- možnost vrátit věc státnímu zástupci v rámci předběžného projednání obžaloby bude výrazně zúžena na případy závažných procesních vad neodstranitelných v dalším řízení a na neobjasnění základních skutečností, bez nichž nelze očekávat skončení věci, navíc za podmínky, že jejich došetřování před soudem by bylo v porovnání s možnostmi přípravného řízení výrazně ztížené,
- v řízení o odvolání bude posílen princip apelace, zrušen revizní princip a omezena možnost vrácení věci státnímu zástupci k došetření,
- systém mimořádných opravných prostředků bude doplněn o dovolání obsahově koncipované podle stejných principů jaké platí v občanském soudním řízení,

c) dokazování:

- využívání znaleckých posudků bude omezeno ve prospěch tzv. odborných vyjádření (pouze tam, kde odborné vyjádření nebude dostačovat, bude vyžádán znalecký posudek),

- postup při provádění důkazů v řízení před soudem bude upraven tak, aby bylo možné skončit řízení ve věcech, kde obviněný nechce využít svého práva účastnit se řízení a k soudu se nedostavuje,

d) řízení o vazbě:

- nejvyšší přípustná délka vazby se bude odvíjet od závažnosti činu, pro který je obviněný stíhán,
- systém prodlužování vazby soustředěný u vrchních soudů a nejvyššího soudu bude nahrazen povinností orgánu, který řízení vede, v pravidelných lhůtách rozhodovat o důvodnosti dalšího trvání vazby,
- v přípravném řízení bude o vazbě (s výjimkou rozhodování o vzetí do vazby) rozhodovat státní zástupce a o stížnosti proti jeho rozhodnutí bude rozhodovat soud.

Dosažení shora uvedených cílů sleduje i řada dalších navrhovaných změn popsanych v návrhu věcného řešení.

3. NÁVRH VĚCNÉHO ŘEŠENÍ

A) Změny trestního řádu

Základní zásady trestního řízení

Nikdo nemůže být stíhán jinak než ze zákonných důvodů a způsobem, který stanoví tento zákon.

Trestní stíhání před soudem je možné jen na základě obžaloby nebo jiného návrhu státního zástupce, kterému zákon přiznává stejné účinky jako obžalobě.

Ze zásady stíhání jen ze zákonných důvodů a v souladu s trestním řádem se vypouští označení toho, proti němuž se řízení vede, jako obviněného. Předpokládá se, že v řízení o typově nejméně závažných deliktech účinky sdělení obvinění nastanou až podáním návrhu soudu. Do té doby bude mít ten, proti němuž se stíhání vede, postavení podezřelého.

Princip, podle kterého trestní stíhání před soudem je přípustné jen na základě obžaloby státního zástupce, se doplňuje tak, aby ve výše uvedených jednodušších věcech bylo možné konat řízení i na podkladě jiného návrhu, kterému sice zákon přiznává účinky obžaloby, avšak zároveň stanoví jeho odlišné obsahové náležitosti a podmínky podání.

Navrhovaná změna se promítne do § 2 odst. 1 a 8 trestního řádu.

Spolupráce se zájmovými sdruženími občanů

Zájmová sdružení občanů mohou upozorňovat orgány činné v trestním řízení na případy porušení zákonnosti a dávat tak podnět k zahájení trestního stíhání. Se zájmovými sdruženími občanů soud spolupracuje při působení na osoby podmíněně odsouzené a podmíněně propuštěné; zájmová sdružení pomáhají také vytvářet podmínky, aby odsouzený žil po vykonání trestu řádným životem.

Zájmová sdružení občanů mohou nabídnout, že převezmou záruku za dovršení nápravy odsouzeného, a žádat na tomto podkladě o jeho podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody nebo o podmíněné upuštění od výkonu zbytku trestu zákazu činnosti nebo zákazu pobytu. K získání podkladů pro takovou žádost se mohou se souhlasem odsouzeného informovat o stavu jeho převýchovy.

Uvedená zájmová sdružení mohou také navrhnout, aby vazba u obviněného byla nahrazena jejich zárukou.

Na rozdíl od dosud platné právní úpravy se účast zájmových sdružení občanů navrhuje omezit na nabídku záruky jako náhrady za vazbu a na převzetí záruky za nápravu odsouzeného v rámci výkonu rozhodnutí. S přihlédnutím k dosavadním zkušenostem se vypouští oprávnění zájmového sdružení občanů vyslat k hlavnímu líčení před soudem svého zástupce, který pak podle jeho pokynů v řízení vystupuje. Tato praxe nepřispívala k dosažení účelu trestního řízení a vyslání zástupce k hlavnímu líčení je často motivováno zcela jinými důvody než snahou přispět k řádnému zjištění rozhodných skutečností jako podkladu pro posouzení viny a trestu.

Provedení uvedených změn předpokládá změnit dikci § 3 až 6 a § 183 trestního řádu.

Vyžadování utajovaných skutečností nebo skutečností, které jsou předmětem mlčenlivosti

Trestní řád bude rámcově upravovat podmínky, za nichž lze uvedené údaje vyžadovat tak, aby neplatila rozdílná úprava v závislosti na tom, zda určitý orgán učinil trestní oznámení nebo byl jen dožádán. O tyto údaje je oprávněn požádat soud a v přípravném řízení státní zástupce. V žádosti uvede, pro jaké účely tyto údaje požaduje, a svůj požadavek specifikuje tak, aby nedošlo k nedůvodnému ohrožení oprávněných zájmů jiných osob. Dožádaný orgán nemůže odepřít vyhovět dožádání s odkazem na povinnosti vyplývající ze zvláštního zákona; to neplatí, jestliže podle zvláštního právního předpisu povinnost mlčenlivosti je bezvýjimečná a zprostit této povinnosti nelze z podnětu nebo rozhodnutím orgánu trestního řízení (např. povinnost advokáta ve vztahu ke skutečnostem, o nichž se dověděl při výkonu svého povolání).

S takto předanými údaji je orgán činný v trestním řízení povinen zacházet tak, aby nedošlo k jejich vyzrazení při nahlížení do spisu a při provádění důkazu v řízení před soudem. Sdělení obsahující takové údaje je třeba vést ve zvláštní části spisu, aby nedošlo k jejich vyzrazení.

Stávající úprava předávání skutečností, které jsou předmětem utajování nebo na které dopadá zvláštní povinnost mlčenlivosti, je značně roztržistěná a navíc (např. v daňovém řízení) diferencuje v závislosti na tom, zda subjekt, který tyto údaje má k dispozici, je v roli oznamovatele trestného činu nebo adresáta dožádání. Navrhuje se, aby trestní řád upravoval obecné podmínky, za nichž lze takové skutečnosti vyžadovat a podmínky nakládání s nimi tak, aby nedošlo k jejich vyzrazení. Navrhovanou změnou se sleduje odstranění často bezdůvodných a samoučelných bariér mezi jednotlivými státními orgány při předávání informací významných pro trestní řízení. Pouze tehdy, jestliže zvláštní zákon nepřipouští, aby na základě rozhodnutí orgánu trestního řízení nebo z jeho podnětu došlo ke zproštění povinnosti mlčenlivosti, je třeba tuto povinnost respektovat i v rámci trestního řízení.

Navrhovaná změna se provede novou formulací § 8 odst. 2.

Nepřípustnost trestního stíhání

Trestní stíhání nelze zahájit, a bylo-li již zahájeno, nelze v něm pokračovat a musí být zastaveno, proti tomu, proti němuž dřívější stíhání pro týž skutek skončilo pravomocným rozsudkem soudu nebo bylo pravomocně zastaveno, věc byla pravomocně postoupena jinému orgánu jako přestupek, jiný správní delikt nebo kárné provinění, anebo bylo pravomocně rozhodnuto o podmíněném zastavení trestního stíhání či o schválení narovnání, jestliže rozhodnutí nebylo v předepsaném řízení zrušeno; to neplatí, je-li předmětem takového rozhodnutí některý z útoku pokračujícího, hromadného nebo trvajících trestného činu, anebo pokračuje-li se v řízení v téže věci, v níž předtím došlo k podmíněnému zastavení trestního stíhání.

Vymezení okruhu zákonných překážek trestního stíhání se navrhuje doplnit tak, že za takovou překážku se nepovažuje odsouzení za jiný dílčí útok pokračujícího, hromadného nebo trvajících trestného činu. Tato změna by měla umožnit rychleji projednat (a v některých případech vůbec skončit) řízení o rozsáhlé trestné činnosti, která je páchána formou řady dílčích útoků, tvořících ve svém souhrnu jeden trestný čin. Pokud by za stávající právní úpravy orgán činný v trestním řízení o jednom takovém útoku meritorně rozhodl, vytvořil by pro všechny ostatní překážku věci rozsouzené. Soud tedy nemůže např. rozhodnout o některých dílčích jednáních, i když k nim provedl všechny potřebné důkazy. Projednání obžaloby vinící obviněného ze spáchání např. desítek nebo i stovek podvodů, tvořících ve svém souhrnu jeden pokračující trestný čin, tak může bránit skutečnost, že k objasnění jednoho takového dílčího jednání soud nemůže provést výslech svědka. Podle navrhované změny by soud mohl rozhodnout o části trestné činnosti, k níž provedl potřebné důkazy, a zbytek projednat v dalším řízení (totéž analogicky platí pro přípravné řízení).

V případě, že tento návrh bude akceptován, bude třeba nově formulovat obsah pojmu skutek, aby navrhované řešení nebylo v rozporu s úpravou obsaženou ve stávajícím § 11 odst. 1 písm. f) trestního řádu. Souběžně bude navržena novelizace § 35 odst. 2 trestního zákona o souhrnném trestu (soud by v těchto případech zrušoval i výrok o vině a při vázanosti skutkovými zjištěními z původního rozsudku by znovu rozhodoval o právní kvalifikaci především s ohledem na celkovou způsobenou škodu).

Vedle toho se navrhuje v zákoně výslovně zakotvit, jaká další rozhodnutí orgánů činných v trestním řízení představují překážku nového trestního stíhání (postoupení

věci s odůvodněním, že skutek není trestným činem nebo podmíněně zastavení trestního stíhání). Navrhovaná právní úprava v těchto směrech respektuje převažující soudní praxi.

Navrhovaná změna se provede novou formulací § 11 odst. 1 písm. f) trestního řádu.

Pravomoc a příslušnost soudů

Řízení v prvním stupni koná, jestliže tento zákon nestanoví něco jiného, okresní soud.

Krajský soud koná v prvním stupni řízení o taxativně vypočtených trestných činech, u nichž takový postup je odůvodněn buď jejich mimořádnou závažností projevující se ve vzniklém následku, nebo předpokládanou právní a skutkovou složitostí a z toho vyplývajícím požadavku úzké specializace soudců (o trestných činech vlastizrady, rozvracení republiky, teroru, záškodnictví, sabotáže, vyzvědačství, ohrožení utajované skutečnosti, o trestném činu genocidia, porušení závazných pravidel hospodářského styku, o trestných činech podle hlavy II a IX zvláštní části trestního zákona spáchaných porušením právních předpisů o bankovnínictví a kapitálovém trhu, a o úmyslných trestných činech, které měly za následek smrt, bez ohledu na formu zavinění ve vztahu ke vzniklému následku zakládajícímu zvlášť přitěžující okolnost).

Navrhuje se nově vymezit působnost krajského soudu jako soudu prvního stupně, neboť stávající právní úprava je kritizována jako do značné míry paušální a příliš široká. Působnost krajského soudu jako soudu prvního stupně je často závislá pouze na výši škody způsobené trestným činem, aniž by se přihlíželo ke skutkové a právní složitosti případu. Podstatou navrženého řešení je zúžení působnosti krajského soudu jako soudu prvního stupně a posílení principu, podle kterého v prvním stupni rozhoduje zásadně okresní soud. Při respektování výše uvedených hledisek (podle nichž by do působnosti krajského soudu patřily případy závažné finanční a bankovní kriminality a některé další trestné činy, vyžadující úzkou specializaci - např. trestné činy podle § 127 trestního zákona) by nová právní úprava měla účinněji předcházet vzniku sporů o příslušnost (např. tak, že všechny úmyslné trestné činy, které měly za následek smrt, by patřily bez ohledu na formu zavinění ve vztahu ke vzniklému následku zakládajícímu zvlášť přitěžující okolnost, do působnosti krajského soudu).

Navrhovaná změna se provede novou formulací § 17 trestního řádu.

Společné řízení

Proti všem obviněným, jejichž trestné činy spolu souvisí, se zpravidla koná společné řízení. O více trestných činech se koná společné řízení jen tehdy, je-li takový postup vhodný z hlediska ekonomiky a rychlosti řízení.

O všech útocích pokračujícího, hromadného nebo trvajícím trestného činu téhož obviněného se zásadně vede společné řízení.

Prolamuje se dosud platná zásada společného řízení, z níž zákon připouští ojedinělé výjimky. Konání společného řízení je odůvodněné tam, kde je více osob stíháno pro

stejný skutek. Naopak společné řízení o více trestných činech se nechápe jako automatický princip, ale jako možnost, odůvodněná hledisky ekonomiky a rychlosti řízení. Tato úprava by měla přispět k celkovému zrychlení trestního řízení zejména ve složitých věcech, kde je jeden nebo více pachatelů stíháno pro více trestných činů spáchaných ve vícečinném souběhu.

Přes nově navrhované vymezení překážky trestního stíhání v případě pokračujícího, hromadného nebo trvajících trestného činu se zachovává zásada, že o všech dílčích útocích takového trestného činu by se mělo konat společné řízení. Pouze tehdy, kdy to důležitý důvod vylučuje, je odůvodněn odlišný postup.

Navrhovaná úprava se provede změnou § 20 trestního řádu.

Probační úředník

Dohled nad obviněným zahrnující v sobě pozitivní vedení a pomoc obviněnému, nebo kontrolu jeho chování v případech, kdy bylo rozhodnuto

- a) o propuštění obviněného z vazby za současného vyslovení probačního dohledu,**
 - b) o podmíněném zastavení trestního stíhání,**
 - c) o podmíněném upuštění od potrestání s dohledem, nebo**
 - d) o podmíněném odsouzení, včetně podmíněného odsouzení s dohledem,**
- vykonává podle povahy věci probační úředník činný v trestním řízení.**

Probační úředník může být státním zástupcem a v řízení před soudem předsedou senátu pověřen zjišťováním informací o osobě obviněného a jeho sociálních poměrech a vytvářením podmínek pro rozhodnutí o schválení narovnání a podmíněné zastavení trestního stíhání. V řízení před soudem může vykonávat jednotlivé úkony výkonu rozhodnutí zejména v případech, kdy byl uložen trest nespojený s odnětím svobody, nebo kdy odsouzený byl z výkonu trestu odnětí svobody podmíněně propuštěn, anebo při výkonu jednotlivých druhů ochranného opatření.

Novelou trestního zákona provedenou zákonem č. 253/1997 Sb. byla obecná část trestního zákona doplněna o nové instituty spojené s výkonem probačního dohledu (podmíněné upuštění od potrestání s dohledem, podmíněné odsouzení s dohledem). Obdobné povinnosti, které z tohoto dohledu vyplývají, může soud v různém rozsahu vyslovit i v rámci rozhodnutí o podmíněném odsouzení, podmíněném zastavení trestního stíhání, nebo při podmíněném propuštění odsouzeného z výkonu trestu odnětí svobody. Předkládaný návrh věcného záměru rovněž předpokládá, že okruh prostředků nahrazujících vazbu bude doplněn o probační dohled. Tyto skutečnosti vyžadují, aby jak u státního zastupitelství, tak u soudu působili odborníci, kteří mají kvalifikaci k výkonu probačního dohledu a ke kontrole dodržování povinností a omezení uložených obviněným a odsouzeným. Vedle toho je žádoucí, aby tito úředníci působili i při zjišťování, zda jsou splněny podmínky pro rozhodnutí o schválení narovnání a v řízení před soudem i v rámci výkonu rozhodnutí zejména v případech, kdy byl uložen trest nespojený s odnětím svobody. Zatímco u soudů tuto úlohu mohou plnit po získání potřebné specializace stávající vyšší soudní úředníci, v soustavě státního zastupitelství (zejména na úrovni okresního článku) bude třeba tyto funkce nově obsadit.

Je žádoucí, aby probační služba byla budována tak, aby stejný probační úředník mohl být činný jak v přípravném řízení, tak i v řízení po podání obžaloby. Tato varianta ovšem předpokládá vytvoření relativně samostatné soustavy úřadů probační služby mimo soudy i státní zastupitelství. Konkrétní řešení bude obsaženo v návrhu zákona o probační službě, který se souběžně připravuje.

Navrhovaná změna se provede doplněním oddílu druhého hlavy druhé, oddílu čtvrtého hlavy devatenácté a těch ustanoveních trestního řádu, která upravují výkon jednotlivých shora uvedených rozhodnutí.

Tlumočník

Za podmínek stanovených v § 28 je třeba obviněnému přeložit usnesení o sdělení obvinění a základní rozhodnutí, která v jeho věci byla v průběhu trestního stíhání učiněna (rozhodnutí o vazbě, obžaloba, rozsudek, trestní příkaz, rozhodnutí o odvolání); to neplatí, jestliže obviněný po poučení prohlásí, že pořízení překladu takového rozhodnutí nepožaduje.

Týká-li se rozhodnutí více obviněných, přeloží se obviněnému cizinci jen ta část, rozhodnutí, která se jej týká, pokud ji lze oddělit od ostatních výroků rozhodnutí a jejich odůvodnění.

Princip rovnosti před zákonem a zajištění práva obviněného na obhajobu v trestním řízení vyžadují, aby v případě, kdy obviněným je cizinec dostatečným způsobem neovládající český jazyk, byly některé písemnosti (zejména základní rozhodnutí) obviněnému přeloženy. Jedná se o právo, kterého se obviněný po poučení může vzdát.

V případech, kdy je ve věci stíháno více obviněných, se navrhuje, aby s přihlédnutím k požadavku procesní ekonomie a rychlosti řízení byl pořizován překlad jen těch částí rozhodnutí, které se obviněného cizince týkají. To platí za podmínky, že lze takovou část oddělit od ostatních výroků a jejich odůvodnění (např. jestliže obviněný cizinec je stíhán pro jeden trestný čin spáchaný ve spolupachatelství a spoluobviněný je sám stíhán pro další trestné činy).

Navrhovaná změna se provede doplněním § 28 trestního řádu.

Obhájce

Obviněný nebo jiná osoba k tomu ze zákona oprávněná může místo obhájce, který byl ustanoven nebo osobou k tomu oprávněnou zvolen, zvolit obhájce jiného. Oznámí-li změnu obhájce tak, aby obhájce mohl být o úkonu vyrozuměn v zákonem stanovené lhůtě, orgán činný v trestním řízení ode dne oznámení vyrozumívá nově zvoleného obhájce. V opačném případě je obhájce předtím ustanovený nebo zvolený povinen obhajobu vykonávat do doby, než ji osobně převezme později zvolený obhájce.

Soud může i bez návrhu vyloučit jako obhájce advokáta, proti kterému je nebo bylo vedeno trestní stíhání pro úmyslný trestný čin, a v důsledku toho v řízení, ve kterém by advokát měl vykonávat obhajobu, má postavení obviněného, svědka, poškozeného nebo zúčastněné osoby. Porušuje-li ustanovený obhájce

závažným způsobem uvedeným v zákoně povinnosti obhájce, soud jej i bez návrhu povinnosti obhajování zproští.

Před rozhodnutím uvedeným v předchozím odstavci soud umožní obviněnému a obhájci, aby se k věci vyjádřili a v rozhodnutí k tomuto vyjádření přihlédl. Rozhodne-li soud o vyloučení obhájce, umožní zároveň obviněnému, aby si v přiměřené lhůtě zvolil obhájce jiného. Stejně soud postupuje v případě, že obhájce vykonává obhajobu dvou nebo více spoluobviněných, jejichž zájmy si v trestním řízení odporují. Obhájce, který byl z tohoto důvodu vyloučen, nemůže v téže věci dále vykonávat obhajobu žádného z obviněných.

Proti usnesení, kterým byl vyloučen obhájce, nebo kterým byl ustanovený obhájce bez návrhu povinnosti obhajování zproštěn, je přípustná stížnost, jež má odkladný účinek.

V hlavním líčení a ve veřejném zasedání nemůže být obhájcem ten, kdo v něm podává výpověď jako svědek, znalec nebo je činný jako tlumočník.

Osvědčí-li obviněný, že nemá dostatek prostředků, aby si hradil náklady obhajoby, rozhodne soud, že má nárok na obhajobu bezplatnou nebo za sníženou odměnu. V takovém případě náklady obhajoby zcela nebo zčásti hradí stát.

Jestliže si obviněný zvolí dva nebo více obhájců a orgánu činnému v trestním řízení zároveň neoznámí, kterého z těchto obhájců zmocnil k přijímání písemností a k vyrozumívání o úkonech trestního řízení, určí jej soud; své rozhodnutí oznámí všem zvoleným obhájcům.

Podle dosavadní právní úpravy má obviněný kdykoliv právo místo ustanoveného nebo zvoleného obhájce si zvolit obhájce jiného. Zákon důsledky takového úkonu zvlášť neupravuje a platí tedy, že okamžikem zvolení nového obhájce ruší se oprávnění předchozího obhájce ve věci vykonávat obhajobu. Pokud k takové změně dojde v řízení před soudem, je zpravidla spojena s nutností odročit hlavní líčení, resp. veřejné zasedání o odvolání nebo o stížnosti pro porušení zákona. Vzhledem ke lhůtám, které zákon v některých případech stanoví (např. v řízení, kdy je obviněný ve vazbě, nebo v řízení o stížnosti pro porušení zákona podané v neprospěch obviněného) nejsou v praxi výjimkou případy, kdy obviněný se snaží opakovanou změnou obhájce dosáhnout marného uplynutí zákonné lhůty a zmaření trestního řízení.

Pokud advokát převezme obhajobu v řízení, ve kterém je již obhájce činný, měl by v plném rozsahu vstoupit do jeho práv a plynule na výkon předchozí obhajoby navázat. Změna obhájce by neměla být důvodem pro odvolání již nařízených úkonů, o kterých jsou řádně vyrozuměni obviněný i dosavadní obhájce.

Navrhovaná změna nijak neomezuje právo obviněného na obhájce, včetně práva si kdykoliv v průběhu trestního řízení obhájce zvolit. Pouze v zájmu nerušeného průběhu trestního řízení ukládá předchozímu obhájci provést úkony obhajoby do té doby, než nově zvolený obhájce začne obhajobu osobně vykonávat.

Stávající právní úprava neumožňuje soudu, aby vyloučil obhájce i za situace, kdy o kvalitě obhajoby lze mít závažné pochybnosti (např. obhájce je sám stíhán pro úmyslný trestný čin, nevykonává žádné úkony obhajoby, nedostavuje se k úkonům, při nichž je jeho účast nutná atd.). Navrhuje se, aby v těchto závažných případech mohl soud rozhodnout o vyloučení obhájce (jak v přípravném řízení, tak ve stadiu řízení před

soudem). Stejně bude soud postupovat, jestliže obhájce zastupuje dva nebo více obviněných, jejichž zájmy si odporují a sám z tohoto důvodu nevyhoví plnou moc nebo nepožádá o zproštění obhajoby.

I když v ustanovení § 33 odst. 2 trestního řádu je deklarováno právo obviněného, který nemá dostatek prostředků na hrazení nákladů obhajoby, na obhajobu bezplatnou nebo za sníženou odměnu, realizace tohoto práva je velmi problematická. Trestní řád další postup v takových případech nestanoví a postup předpokládaný v zákoně o advokacii je značně zdoluhavý a navíc s nejistým výsledkem. Proto se navrhuje tento nedostatek v zákoně odstranit.

Stávající právní úprava nevylučuje, aby obviněný udělil plnou moc dvěma nebo více obhájcům. V tomto směru se jeho právo nenavrhuje nijak omezovat, pouze v zájmu rychlosti a plynulosti řízení se formuluje požadavek, aby obviněný v takových případech současně jednoho z těchto obhájců zmocnil pro přijímání písemností a vyrozumívání o úkonech trestního řízení. V případech, kdy obviněný zůstane nečinný, provede určení soud.

Navrhované principy se provedou doplněním § 33 odst. 2, § 37 odst. 2, § 40 a 50 trestního řádu.

Poškozený

Poškozený, který v souladu se zákonem uplatnil nárok na náhradu škody, má právo na bezplatnou právní pomoc, pokud to odůvodňují jeho majetkové poměry.

Jestliže mimořádně velký počet poškozených ohrožuje rychlý průběh trestního stíhání, rozhodne soud, že poškození se k trestnímu řízení nepřipouštějí; rozhodnutí soudu se oznámí poškozeným, kteří již byli vyslechnuti, pokud neprohlásili, že se svých procesních práv v trestním řízení vzdávají. Ostatní poškození na tuto skutečnost orgán činný v trestním řízení při jejich výsledku upozorní. Rozhodnutím soudu není dotčeno právo poškozených, kteří nebyli k trestnímu řízení připuštěni, aby si k výkonu práv poškozeného zvolili společného zmocněnce. V řízení nesmí vystupovat více než pět společných zmocněnců poškozených. Společný zmocněnec může vykonávat práva poškozených, které zastupuje, včetně uplatnění nároku na náhradu škody v trestním řízení, od okamžiku, kdy soud rozhodne, že ke zvolení zmocněnce došlo v souladu s trestním řádem. Své rozhodnutí soud poškozeným neoznamuje.

Veškeré písemnosti jemu určené se doručují na adresu, kterou poškozený uvede. Písemnost se za těchto podmínek považuje za doručenou, i když ji poškozený nepřevzme.

Za poškozeného se nepovažuje ten, kdo se sice cítí být trestným činem morálně nebo jinak poškozen, avšak vzniklá újma není zahrnuta zaviněním pachatele nebo její vznik není v přímé souvislosti s trestným činem. Tím není dotčen přechod práv poškozeného ve smyslu § 45 odst. 3.

Pojem poškozeného pro účely řízení o schválení narovnání bude zpřesněn tak, aby bylo zřejmé, že práva poškozeného nepřísluší tomu, na koho pouze přešel

nárok na náhradu škody; takový poškozený má pouze nárok na její uhrazení, ale nepřísluší mu udělovat souhlas s narovnáním.

Poškozený se může rovněž výslovným prohlášením před orgánem činným v trestním řízení vzdát procesních práv, které mu tento zákon jako poškozenému přiznává.

Nárok na náhradu škody může poškozený uplatnit i v řízení o trestných činech náležejících do příslušnosti krajského soudu.

V novelizaci trestního řádu se navrhuje zachovat relativně široká oprávnění poškozeného, ať již směřují k dosažení jeho morální satisfakce, spočívající v odsouzení pachatele (nebo ve smírném urovnání sporu v rámci tzv. narovnání), nebo k přiznání nároku na náhradu škody v rámci adhézního řízení. V některých směrech se postavení poškozeného posiluje (viz úpravu trestního stíhání na návrh poškozeného). V prvé řadě se zakotvuje právo poškozeného na bezplatné zastoupení v případech, kdy to odůvodňují jeho majetkové poměry a poškozený v souladu se zákonem uplatnil nárok na náhradu škody. Pokud poškozený hodlá uplatňovat pouze svá další procesní práva, může tak zpravidla činit osobně. Předpokládá se, že při realizaci práva poškozeného na bezplatné zastoupení by soud postupoval obdobně jako při ustanovení obhájce obviněnému. Rovněž se navrhuje zrušit omezení vztahující se k účasti poškozeného ve věcech projednávaných v prvním stupni krajským soudem. Dosud platná právní úprava je důsledkem specifické úlohy, která se krajskému soudu jako soudu prvního stupně přikládala a není důvodu na ní trvat.

V praxi se vyskytují případy, kdy jedním trestným činem je poškozena řada osob (řádově i tisíce), byť ve své podstatě často jde jednotlivě o relativně nízké částky. V případech, kdy za této situace má orgán činný v trestním řízení respektovat všechna procesní práva poškozených (včetně vyrozumívání o úkonech a rozhodnutích, kde to zákon stanoví), vznikají nejen obrovské nároky na financování trestního řízení státem, ale samotný průběh trestního řízení a jeho výsledek je ohrožen množstvím úkonů, které je třeba provádět. Proto se navrhuje, aby v takových případech měl soud možnost vyslovit, že poškození se k trestnímu řízení nepřipouštějí, resp. že mohou svá práva vykonávat pouze prostřednictvím omezeného počtu společných zmocněnců. Tím není dotčeno právo poškozených své nároky na náhradu škody uplatnit podle jejich povahy v občanském soudním nebo jiném řízení.

Dosavadní zákonné vymezení pojmu poškozeného se v některých případech ukazuje jako příliš široké (zejména kde trestný čin byl spáchán ke škodě státu nebo blíže neurčeného počtu osob). Proto se navrhuje jeho zpřesnění v tom směru, aby nezahrnoval osoby, které jsou jednáním pachatele postiženy až zprostředkovaně, nebo se za ně jen označují.

Z aplikační praxe vyplývá, že v některých případech poškozený nemá zájem svých procesních práv využívat a plnění povinnosti ze strany orgánů činných v trestním řízení spočívajících ve vyrozumívání o určitých úkonech nebo v doručování písemností nese úkorně. Proto se připouští, aby se poškozený svých práv, které mu zákon v konkrétní věci přiznává, vzdal výslovným prohlášením vůči orgánu činnému v trestním řízení. Pokud naopak poškozený hodlá těchto práv využívat, je na něm, aby uvedl adresu pro doručování písemností a v případě, že se na delší dobu vzdal, na to

upozornil příslušný orgán činný v trestním řízení. Jinak se vystaví nebezpečí, že písemnosti se budou považovat za doručené, i když je nepřevzme.

Uvedené změny budou do zákona promítnuty novou formulací, resp. doplněním § 43 až 46 trestního řádu.

Sepisování protokolu

V protokolu sepsaném o konfrontaci se zapíše výpovědi konfrontovaných osob doslovně, stejně tak i znění položených otázek a odpovědi na ně; také se uvedou všechny okolnosti, které jsou z hlediska účelu a provádění konfrontace důležité. V protokolu sepsaném o rekognici se podrobně uvedou okolnosti, za nichž byla rekognice prováděna, zejména pořadí, ve kterém byly osoby nebo věci ukázány podezřelému, obviněnému nebo svědkovi, doba a podmínky jejich pozorování a jejich vyjádření; o rekognici prováděné v přípravném řízení se zpravidla pořídí též obrazové záznamy. V protokolu sepsaném o vyšetřovacím pokusu, o rekonstrukci a o prověrce na místě je třeba podrobně popsat okolnosti, za nichž byly tyto úkony prováděny, jakož i jejich obsah a výsledky; pokud to okolnosti případu nevyklučují, pořídí se též obrazové záznamy, náčrtky a jiné vhodné pomůcky, které se, je-li to možné, připojí k protokolu. Obdobně je třeba postupovat i v případě provádění dalších důkazů výslovně v zákoně neupravených.

V řízení před samosoudcem není třeba protokol o hlavním líčení písemně vyhotovovat, pokud k záznamu průběhu byl použit technický prostředek, obviněný a státní zástupce prohlásili, že se vzdávají práva odvolání proti rozsudku, na vyhotovení protokolu o hlavním líčení netrvali a odvolání nepodala ani jiná oprávněná osoba.

K zachycení průběhu úkonu lze podle potřeby využít kromě protokolu i těsnopisného (stenografického) zápisu, který se pak spolu s přepisem do obvyčejného písma připojí k protokolu, případně zvukového nebo obrazového záznamu, anebo i jiného vhodného prostředku.

Byl-li o úkonu pořízen zvukový nebo obrazový záznam, poznamená se tato okolnost v protokolu sepsaném o úkonu, v němž se vedle údajů o čase, místě a způsobu jeho provedení uvede též údaj o použitém prostředku. Byl-li zvukový záznam pořízen o výsledku, jeho podstatný obsah se v průběhu úkonu zaznamená do protokolu.

Prostředek použitý k zaznamenání průběhu úkonu je třeba označit, připojit ke spisům a zajistit jeho neporušitelnost. Není-li jeho připojení ke spisům možné, poznamená se v protokolu sepsaném o úkonu místo jeho uložení. Pokyn k výmazu záznamu dává předseda senátu nejdříve poté, co vyšší soudní úředník potvrdí shodu protokolu se záznamem svým podpisem; výmaz nelze provést dříve, než uplyne lhůta k podání odvolání nebo dovolání.

Za správnost protokolu odpovídá ten, kdo úkon provedl. V řízení před soudem náleží odpovědnost za správnost a úplnost protokolace do samostatné působnosti vyššího soudního úředníka.

Strany mají právo žádat, aby výpověď učiněná v řízení před soudem nebo její část byla doslovně zaprotokolována.

Dosavadní právní úprava podmínek, za nichž se sepisuje protokol, jeho náležitosti, postup při jeho opravě, včetně úpravy protokolu o hlasování se jako vyhovující navrhuje ponechat bez podstatných změn. V zájmu jednotného postupu orgánů činných v trestním řízení se navrhuje upravit náležitosti protokolace při provádění rekognice, konfrontace, vyšetřovacího pokusu a проверки na místě. V daleko širším rozsahu se předpokládá, že k zachycení záznamu o průběhu úkonu bude využíváno záznamové techniky. Do této části se rovněž promítá záměr svěřit protokolaci v řízení před soudem do samostatné působnosti (a odpovědnosti) vyššího soudního úředníka.

V řízení o typově nejméně závažných věcech se navrhuje, aby bylo možné upustit od přepisování záznamu protokolu o hlavním líčení, pokud se obviněný a státní zástupce vzdají práva odvolání proti rozsudku a s takovým postupem souhlasí.

Navržené změny budou provedeny doplněním § 55 a 56 trestního řádu.

Vazba

Celková doba vazby v trestním řízení nesmí přesáhnout jednu třetinu doby, představující nejvyšší výměru trestu odnětí svobody, pro který je obviněný stíhán, nejvýše však 4 roky. Z této doby polovina připadá na přípravné řízení a polovina na řízení před soudem. Jestliže v průběhu řízení vyjde najevo, že skutek, pro který bylo sděleno obvinění, je jiným trestným činem, a délka vykonané vazby již přesáhla dobu, určenou podle předchozí věty, obviněný musí být z vazby propuštěn na svobodu nejpozději do patnácti dnů ode dne, kdy došlo k upozornění na změnu právní kvalifikace skutku.

O žádosti obviněného nebo jiné k tomu oprávněné osoby o propuštění z vazby v přípravném řízení rozhoduje státní zástupce. Ten rovněž může rozhodnout o propuštění obviněného za současného nahrazení vazby zárukou, slibem, dohledem probačního úředníka nebo peněžitou zárukou. Probačním dohledem nelze nahradit vazbu, která je odůvodněna skutečnostmi uvedenými v § 67 písm. b) trestního řádu.

O stížnosti proti usnesení státního zástupce v těchto případech rozhoduje soud, v jehož obvodu je státní zástupce činný.

Právní úprava postupu o prodloužení vazby bude nahrazena obligatorním rozhodováním o dalším trvání vazby jak v přípravném řízení, tak v řízení před soudem. V přípravném řízení bude lhůta, před jejímž uplynutím je třeba rozhodnout o dalším trvání vazby, běžet u každého z obviněných v téže věci samostatně okamžikem jejich vzetí do vazby, a rozhodnutí bude náležet do pravomoci státního zástupce (o stížnosti bude rozhodovat soud). Po podání obžaloby o dalším trvání vazby rozhoduje soud, který vede řízení, lhůta počne běžet doručením obžaloby soudu (první lhůta 14 dnů, další diferencované v závislosti na typové závažnosti trestného činu, který je předmětem obžaloby). Proti rozhodnutí soudu o dalším trvání vazby bude přípustná stížnost, o níž rozhodne nadřízený soud.

Je-li dán důvod vazby uvedený ve stávajícím § 67 písm. a) nebo c) trestního řádu, může orgán rozhodující o vazbě ponechat obviněného na svobodě nebo ho propustit na svobodu, jestliže obviněný bude podroben dohledu probačního úředníka.

Dohled probačního úředníka nahrazující vazbu spočívá zejména v tom, že obviněný má povinnost se ve stanovených lhůtách dostavit k probačnímu úředníkovi, změnit místo pobytu pouze s jeho souhlasem a je povinen se podrobit dalším omezením stanoveným ve výroku rozhodnutí, která směřují k tomu, aby se nedopustil trestné činnosti a nemařil průběh trestního řízení.

Povinnost obviněného zdržovat se v místě bydliště, stejně jako ostatní omezení k dosažení probačního dohledu stanoví soud, resp. v přípravném řízení státní zástupce.

Neplní-li obviněný podmínky probačního dohledu a trvají-li důvody vazby, soud a v přípravném řízení státní zástupce nařídí její výkon.

Do trestního řádu se navrhuje promítnout princip, podle kterého by se délka přípustného trvání vazby v přípravném řízení odvíjela od typové závažnosti činu, pro který je obviněný stíhán. Odůvodňuje to jednak předpoklad, že typové závažnosti činu v zásadě koresponduje i skutková složitost určité věci a čas nutný k jejímu objasnění, jednak logický požadavek, aby újma, které je obviněný v podobě vazby podroben, v zásadě nepřevyšovala výměru trestu odnětí svobody, kterým je v případě prokázání viny ohrožen. Realizace uvedeného principu by měla přispět k výraznějšímu zrychlení vazebního řízení zejména v nejméně závažných věcech.

Podle dosavadní právní úpravy v přípravném řízení může státní zástupce obviněného z vazby propustit, avšak nepřísluší mu vydat o žádosti o propuštění z vazby zamítavé rozhodnutí. O takové žádosti může rozhodnout pouze soud, ačkoliv státní zástupce má možnost potřebné podklady k rozhodnutí získat rychleji a může přitom využít i poznatků z výkonu dozoru v konkrétní věci. I v zájmu zrychlení přípravného řízení se navrhuje rozšířit oprávnění státního zástupce na veškeré rozhodování o vazbě v přípravném řízení - s výjimkou rozhodování o vzetí obviněného do vazby. Proti rozhodnutí státního zástupce bude přípustná stížnost, o níž bude rozhodovat soud, v jehož obvodu státní zástupce působí. Uvedený princip je v souladu jak s Evropskou úmluvou o ochraně základních práv a občanských svobod, tak i s ústavním pořádkem České republiky.

Při zachování dvouinstančnosti rozhodování o trvání vazby se v zájmu zrychlení řízení navrhuje stávající model rozhodování o prodloužení vazby zaměnit za obligatorní rozhodování o dalším trvání vazby a přesunout rozhodovací pravomoc z vrchního a nejvyššího soudu na soud, resp. státního zástupce, který vede řízení.

Stávající prostředky nahrazující vazbu, t.j. záruku, slib obviněného a peněžitou záruku se navrhuje doplnit o nahrazení vazby dohledem probačního úředníka. Principy uvedeného institutu jsou analogické dohledu probačního úředníka v řízení o podmíněném zastavení trestního stíhání.

Navrhované změny budou promítnuty do § 71 odst. 3 a 73 trestního řádu.

Zadržení zásilky

Je-li k objasnění skutečností důležitých pro trestní řízení v konkrétní věci nutno zjistit obsah nedoručených telegramů, dopisů nebo jiných zásilek, nařídí předseda senátu a v přípravném řízení státní zástupce, aby je pošta nebo osoba

provádějící jejich přepravu vydaly jemu a v přípravném řízení buď státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu.

Institut zadržení zásilky se navrhuje upravit tak, aby se jeho aplikace nevázala jen na věci od obviněného pocházející nebo jemu určené. Pro trestní řízení může mít stejný význam i zadržení zásilek pocházejících od jiných osob nebo jiným osobám určených, nehledě na to, že v řadě případů má zadržení zásilky smysl před zahájením trestního stíhání, tedy v rámci prověřování oznámení, kdy o obviněném ještě nelze hovořit.

Navrhovaná úprava se provede změnou § 86.

Sledovaná zásilka

Státní zástupce může v přípravném řízení nařídit, aby zásilka, u níž je důvodné podezření, že obsahuje věci uvedené v § 87a, byla sledována, jestliže je to třeba k objasnění trestného činu nebo odhalení všech jeho pachatelů a zjištění potřebných skutečností jiným způsobem by bylo neúčinné nebo podstatně ztížené. Sledování zásilky provede podle pokynu státního zástupce policejní orgán; vůči osobám, které se sledovanou zásilkou nakládají, přitom neprovádí žádné úkony směřující k vydání nebo odnětí věci. O průběhu sledování zásilky se sepíše protokol a podle potřeby též obrazový nebo jiný záznam.

Sledování zásilky ukončí policejní orgán na příkaz státního zástupce, a je-li zřejmé, že nakládáním se zásilkou vzniká vážné nebezpečí života nebo zdraví, značné škody na majetku anebo hrozí-li vážné nebezpečí, že takovou zásilku nebude možné dále sledovat, i bez takového příkazu. Podle potřeby současně s ukončením sledování zásilky učiní úkon směřující proti dalšímu držení věcí, které tvoří obsah zásilky; to neplatí, jestliže sledovaná zásilka přechází státní hranici a v rámci mezinárodní spolupráce její sledování převezme příslušný orgán cizího státu.

Trestní řád ve svém § 87a zakotvuje institut záměny zásilky, jejímž předmětem jsou omamné látky, psychotropní látky, jedy, radioaktivní materiál, padělané peníze a padělané cenné papíry, střelné nebo hromadně účinné zbraně, střelivo a výbušniny, nebo jiná věc, k jejímuž držení je třeba zvláštního povolení, věc určená ke spáchání trestného činu anebo z trestného činu pocházející.

Z praxe orgánů činných v trestním řízení vyplývá, že v některých případech nelze záměnu provést, a v zájmu objasnění trestného činu a odhalení všech jeho pachatelů je naopak žádoucí takovou zásilku sledovat, zpravidla za současného odložení trestního stíhání ve smyslu § 159a. Dosud platné znění trestního řádu takový postup neumožňuje, naopak kategoricky předpokládá, že taková věc bude odňata.

Z tohoto důvodu se navrhuje zařadit do trestního řádu institut sledované zásilky v podobě, v jaké tento institut znají jiné státy a jak jej upravují i mezinárodní úmluvy namířené především proti mezinárodnímu obchodu s drogami. Po dobu, kdy policejní orgán nebo vyšetřovatel budou provádět sledování zásilky, by neprobíhaly jiné úkony

trestního řízení, kterými by mohlo dojít k vyzrazení (t.j. zejména výsledk podezřelých, kteří se zásilkou nakládají, nebo sdělení obvinění). Z tohoto pravidla je třeba připustit výjimku v případech, kdy hrozí škodlivý následek nebo nebezpečí, že další sledování bude znemožněno.

Rozhodnout o zahájení sledování a o jeho ukončení formou příkazu by měl v přípravném řízení státní zástupce, neboť takové rozhodnutí je zpravidla spojeno s dočasným odložením trestního stíhání. Pouze v případech, které nesnesou odkladu, by o ukončení mohl rozhodnout policejní orgán i bez pokynu státního zástupce.

K aplikaci institutu sledované zásilky bude docházet zejména v rámci mezinárodní spolupráce zaměřené proti obchodu s drogami a jinými zakázanými látkami. V těchto případech je žádoucí, aby se po předchozí dohodě v zájmu odhalení pachatelů trestného činu v cizině stát zdržel úkonů trestního řízení vůči těm, kteří v rámci organizovaného zločinu stojí na nejnižším stupni - např. vůči těm, kteří pouze zajišťují transport zásilky. Proto se navrhuje, aby na základě mezinárodní právní pomoci sledování zásilky převzal cizí stát, aniž by v České republice došlo k jejímu zadržení a tím i následným úkonům trestního řízení.

Pokud se na základě takové dohody o převzetí sledování věci podle smlouvy o právní pomoci ukáže podezření z trestného činu v cizině jako oprávněné a cizí stát zahájí trestní stíhání, v České republice může být trestní stíhání pro neúčelnost podle § 159 odst. 3 trestního řádu odloženo, nebo podle § 172 odst. 2 písm. b) zastaveno, anebo se podle povahy věci v něm může pokračovat (např. tehdy, jestliže část pachatelů se ocitne na jejím území).

Navrhovaná úprava bude do trestního řádu promítnuta vložím nového ustanovení do oddílu pátého hlavy čtvrté.

Zajištění zaknihovaných cenných papírů

Rozhodne-li soud nebo v přípravném řízení státní zástupce o zajištění zaknihovaných cenných papírů, zřídí Středisko cenných papírů nebo Česká národní banka jejich majiteli zvláštní účet, na kterém tyto cenné papíry vede. Práva, která lze k zajištěným cenným papírům vykonávat, a jejich rozsah vymezí ve svém rozhodnutí soud a v přípravném řízení státní zástupce.

V naléhavých případech, které nesnesou odkladu, může o zajištění zaknihovaných cenných papírů rozhodnout též policejní orgán. Do 48 hodin je povinen své rozhodnutí předložit státnímu zástupci, který s ním buď vysloví souhlas, nebo je zruší.

I když novelou trestního zákona provedenou zákonem č. 253/1997 Sb. byly zaknihované cenné papíry prohlášeny za věc, touto úpravou se nevyřešily všechny problémy spojené s rozhodováním o zajištění. V trestním řádu je třeba upravit otázky vedení zajištěných cenných papírů a možnosti s nimi nakládat. Na základě rozhodnutí o zajištění zřídí orgán, který vede zaknihované cenné papíry, zvláštní účet. Nenavrhujeme se paušálně vyloučit výkon jakýchkoliv práv k takovým papírům, ale vycházet z konkrétního případu (např. asi není důvod vždy vyloučit práva akcionáře, která má např. na valné hromadě).

Navrhovaná úprava se provede doplněním oddílu třetího hlavy čtvrté o nové ustanovení.

Zajištění peněžních prostředků na účtu

S peněžními prostředky, na které se vztahuje rozhodnutí o zajištění peněžních prostředků na účtu, lze v rámci výkonu rozhodnutí nakládat jen po předchozím souhlasu soudce a v přípravném řízení státního zástupce; to neplatí, je-li výkon rozhodnutí prováděn k uspokojení pohledávky státu.

Podle stávající právní úpravy rozhodnutí o zajištění peněžních prostředků na účtu u banky má za následek, že s těmito prostředky nelze nakládat, s výjimkou výkonu rozhodnutí. Z poznatků praxe vyplývá, že tato právní úprava je v některých případech zneužívána k odčerpání peněžních prostředků ze zajištěného účtu tak, že majitel účtu uzná fiktivní pohledávku (zpravidla v rámci občanského soudního řízení) a poté je nařízen výkon rozhodnutí, jímž pohledávka byla přiznána. Z tohoto důvodu se navrhuje, aby výkon rozhodnutí nepředstavoval automaticky výjimku ze zákazu nakládání se zajištěnými peněžními prostředky, ale aby soud (a v přípravném řízení státní zástupce) měli možnost se vyjádřit k otázce možného uvolnění těchto peněžních prostředků. Výjimku představují pohledávky státu, neboť zneužití tohoto institutu v takových případech nepřichází v úvahu.

Navrhovaná změna bude provedena doplněním § 79a trestního řádu.

Dokazování

I. Ustanovení o dokazování budou doplněna o postup při provádění konfrontace, rekonstrukce, vyšetřovacího pokusu, rekonstrukce a prověrky na místě.

a) Konfrontace

Konfrontace se zásadně provádí jen v řízení před soudem; před podáním obžaloby lze konfrontaci provést jen výjimečně, pokud lze očekávat, že její provedení výrazněji přispěje k objasnění věci a stejného cíle nelze dosáhnout jinými prostředky.

Jestliže výpověď obviněného v závažných okolnostech nesouhlasí s výpovědí svědka nebo spoluobviněného, může být obviněný postaven svědkovi nebo spoluobviněnému tváří v tvář.

Jestliže výpověď svědka nesouhlasí v závažných okolnostech s výpovědí obviněného nebo jiného svědka, může být svědek postaven obviněnému nebo jinému svědkovi tváří v tvář.

Konfrontace se může provést až poté, kdy každá z osob, jež mají být konfrontovány, byla již dříve vyslechnuta a o její výpovědi byl sepsán protokol. Při konfrontaci se vyslýchaná osoba vyzve, aby druhé osobě vypověděla do očí své tvrzení o okolnostech, v nichž výpovědi konfrontovaných osob nesouhlasí, popřípadě, aby uvedla další okolnosti, které s jejím tvrzením souvisejí a o

kterých dosud nevypovídala. Osoby postavené tváří v tvář mohou si klást vzájemné otázky jen se souhlasem vyslychajícího.

Pro konfrontaci platí ustanovení obecně o výpovědi obviněného a o svědcích.

Osobu mladší než patnáct let lze postavit tváří v tvář jen zcela výjimečně, jestliže to je pro objasnění věci nezbytně nutné, v takovém případě se použije přiměřeně ustanovení o výslechu nezletilého.

Je-li třeba po skončení konfrontace znovu vyslechnout konfrontované osoby, provede se jejich výslech odděleně.

b) Rekognice

Rekognice se koná, je-li pro trestní řízení důležité, aby podezřelý, obviněný nebo svědek znovu poznal osobu nebo věc a určil tím jejich totožnost. K provádění rekognice se vždy přibere alespoň jedna osoba, která není na věci zúčastněna.

Podezřelý, obviněný nebo svědek, kteří mají poznat osobu nebo věc, se před rekognicí vyslechnou o okolnostech za nichž osobu nebo věc vnímali, a o znacích nebo zvláštnostech, podle nichž by bylo možno osobu nebo věc poznat.

Má-li být poznána osoba, ukáže se podezřelému, obviněnému nebo svědkovi mezi nejméně třemi osobami, které se výrazně neodlišují vzezřením, věkem, oblečením. Osoba, která má být poznána, se vyzve, aby se zařadila na libovolné místo mezi ukazované osoby. Jestliže osoba má být poznána nikoliv podle svého vzezření, ale podle hlasu, umožní se jí, aby hovořila v libovolném pořadí mezi dalšími osobami s podobnými hlasovými vlastnostmi.

Není-li možno ukázat osobu, která má být poznána, rekognice se provede podle fotografie, která se předloží podezřelému, obviněnému nebo svědkovi s obdobnými fotografiemi nejméně tří dalších osob. Tento postup nesmí bezprostředně předcházet rekognici ukázáním osoby.

Má-li být poznána věc, ukáže se podezřelému, obviněnému nebo svědkovi ve skupině věcí pokud možno téhož druhu.

Pro rekognici platí ustanovení o výpovědi obviněného a o svědcích.

Provádí-li se rekognice za účasti osoby mladší než patnáct let, použije se přiměřeně ustanovení o výslechu nezletilého.

Po provedení rekognice se podezřelý, obviněný nebo svědek vyslechnou znovu, je-li třeba odstranit rozpor mezi jejich výpovědí a výsledky rekognice.

c) Vyšetřovací pokus

Vyšetřovací pokus se koná mají-li být pozorováním v uměle vytvořených nebo obměňovaných podmínkách prověřeny nebo upřesněny skutečnosti zjištěné v trestním řízení, popřípadě zjištěny nové skutečnosti důležité pro trestní řízení.

K provedení vyšetřovacího pokusu se nepřistoupí, jestliže to je vzhledem k okolnostem případu nebo osobě podezřelého, obviněného, spoluobviněného,

poškozeného nebo svědka nevhodné nebo lze-li účelu vyšetřovacího pokusu dosáhnout jinak.

K vyšetřovacímu pokusu, který je prováděn v přípravném řízení, musí být přibrána alespoň jedna osoba, která není na věci zúčastněna, ledaže by nemožnost zajistit její přítomnost při vyšetřovacím pokusu zmařila jeho provedení. Je-li to potřebné vzhledem k povaze věci a ke skutečnostem, které dosud v trestním řízení vyšly najevo, přibere se k vyšetřovacímu pokusu znalec, popřípadě podezřelý, obviněný a svědek. Jejich účast při vyšetřovacím pokusu se řídí ustanoveními, která platí pro jejich výsledky. Zúčastní-li se vyšetřovacího pokusu osoba mladší než patnáct let, užije se přiměřeně ustanovení o výsledku nezletilého.

K úkonům, které souvisejí s vyšetřovacím pokusem, nesmí být podezřelý, obviněný, poškozený nebo svědek, který má právo odeprít výpověď, žádným způsobem donucován.

d) Rekonstrukce

Rekonstrukce se koná, má-li být obnovením situace a okolností, za kterých byl trestný čin spáchán nebo které k němu mají podstatný vztah, prověřena výpověď podezřelého, obviněného, spoluobviněného, poškozeného nebo svědka, jestliže jiné důkazy provedené v trestním řízení nepostačují k objasnění věci.

Na postup při rekonstrukci se přiměřeně užijí ustanovení o vyšetřovacím pokusu.

e) Prověrka na místě

Prověrka na místě se koná, je-li zapotřebí za osobní přítomnosti podezřelého, obviněného nebo svědka doplnit nebo upřesnit údaje důležité pro trestní řízení, které se vztahují k určitému místu.

Na postup při prověrce na místě se přiměřeně užijí ustanovení o vyšetřovacím pokusu.

II. Stávající právní úprava postupu při dokazování bude doplněna takto:

a) vyžádání znaleckého posudku:

Přibrání znalce se ve všech případech provádí neformálním opatřením, o kterém se vyrozumí obviněný a v řízení před soudem též státní zástupce. Jiná osoba se o přibrání znalce vyrozumí, pokud je k podání znaleckého posudku třeba, aby tato osoba něco konala nebo strpěla (např. vydala věc, kterou má v držení, nebo se podrobila vyšetření znalcem). Námitky proti osobě znalce lze podat z důvodů které stanoví zvláštní zákon (zákon č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících). Vedle toho lze vznést námitky proti odbornému zaměření znalce, nebo proti formulaci otázek položených znalci. V přípravném řízení důvodnost takových námitek posoudí státní zástupce a v řízení před soudem předseda senátu soudu, před kterým se v době oznámení námitek vede řízení; jsou-li námitky uplatněny v rámci opravného prostředku, posoudí je orgán, kterému

přísluší o opravném prostředku rozhodnout. Vyhoví-li tento orgán námitkám a důvody pro vyžádání znaleckého posudku trvají, učiní opatření k vyžádání znaleckého posudku buď jiným znalcem nebo podle jinak formulovaných otázek; v opačném případě oznámí osobě, která námitky vznesla, že neshledal k takovému postupu důvody.

Znalecký posudek se vyžádá tehdy, nelze-li se pro složitost případu spokojit s odborným vyjádřením. O odborné vyjádření lze požádat i osobu, která je podle zvláštního zákona zapsána v seznamu znalců a fyzickou nebo právnickou osobu, která má potřebné odborné předpoklady.

V odůvodněných případech se znalci umožní, aby se zúčastnil provedení jednotlivého úkonu trestního řízení, pokud takový úkon má zásadní význam pro vypracování znaleckého posudku.

Jestliže znalecký posudek předložený stranou má všechny zákonem požadované náležitosti a obsahuje doložku znalce o tom, že si je vědom následků vědomě nepravdivého znaleckého posudku, postupuje se při provádění tohoto důkazu stejně jako by se jednalo o znalecký posudek vyžádaný orgánem činným v trestním řízení. Orgán činný v trestním řízení umožní znalci příbranému stranou nahlédnout do spisu nebo mu jinak umožní seznámit se s informacemi potřebnými pro vypracování znaleckého posudku.

b) postup při výsledku osoby mladší 15 let:

Je-li jako svědek vyslýchána osoba mladší než patnáct let, nebo účastní-li se taková osoba konfrontace nebo rekognice, přibere se k úkonu pedagog či jiná osoba mající zkušenosti s výchovou mládeže, u nichž lze mít důvodně za to, že k nim má nezletilá osoba důvěru. Může-li to přispět ke správnému provedení úkonu, mohou být přibráni i rodiče nezletilého. Osoby, které byly takto přibrány, mohou v průběhu provádění úkonu navrhnout jeho přerušení nebo ukončení, pokud by jeho další vedení mělo nepříznivý vliv na jeho psychický stav. Lze-li úkon provést později nebo jej opakovat, orgán činný v trestním řízení takovému návrhu vyhoví.

III. V závažných a skutkově složitých věcech vyžadujících znalost speciálních oborů může policejní orgán nebo státní zástupce po dohodě s příslušným státním orgánem využít odborné pomoci konzultanta. Konzultant po dobu, kdy poskytuje odbornou pomoc, zůstává zaměstnancem příslušného státního orgánu. Se souhlasem policejního orgánu nebo státního zástupce může nahlížet do spisu a účastnit se provádění úkonů trestního řízení. Do jejich průběhu však nesmí nijak zasahovat. Účast konzultanta nezbavuje policejní orgán nebo státního zástupce odpovědnosti za zákonný průběh trestního řízení.

V trestním řádu není vyčerpávajícím způsobem upraven postup při provádění některých jinak poměrně často využívaných úkonů (konfrontace, rekonstrukce, rekognice, vyšetřovací pokus, проверка na místě). V zájmu právní jistoty se navrhuje postup při provádění těchto úkonů doplnit v souladu s poznatky kriminalistiky.

Postup při přibrání znalce k podání znaleckého posudku (stejně jako při obstarání jiného důkazu) není třeba samoučelně formalizovat. Tím se ovšem nezabývají osoby k tomu oprávněné práva vznášet námitky proti osobě znalce z důvodů které stanoví zvláštní zákon (t.j. zákon o znalcích a tlumočnících).

Podle platné právní úpravy má být k posouzení odborných otázek vyžádán zásadně znalecký posudek a jen výjimečně se lze spokojit s odborným vyjádřením. Navrhuje se tento princip obrátit a postupovat tak, že znalecký posudek se vyžádá teprve tehdy, jestliže se nelze spokojit s odborným vyjádřením. Není vyloučeno, aby takové odborné vyjádření podala i osoba, která je jinak podle zvláštního zákona činná jako znalec. Vzhledem k tomu, že v praxi v tomto směru dochází k pochybnostem, navrhuje se v zákoně tuto možnost výslovně uvést.

I když stávající trestní řád připouští, aby znalecký posudek opatřil obviněný nebo poškozený, přesto k takovému posudku přistupuje pouze jako k listinnému důkazu. Teprve poté, co znalec se po zákonem stanoveném poučení na takový posudek odvolá, má tento důkaz povahu znaleckého posudku. Navrhuje se uvedený princip zjednodušit a připustit, aby prohlášení o vědomosti trestních následků nepravdivého posudku mohl znalec učinit již při jeho vyhotovení.

V zájmu účinnější ochrany nezletilých osob v postavení svědků se zpřesňují požadavky na osoby, které mohou být k výsledku nezletilého přibrány a zároveň se jim dávají přiměřená oprávnění směřující k ochraně jejich duševního zdraví.

V některých závažných a skutkově složitých věcech praxe ukazuje, že úspěšné vedení trestního řízení je podmíněno odbornými znalostmi specifických oblastí (např. bankovníctví, kapitálového trhu, pojišťovnictví nebo některých technických oborů). Policejní orgány nebo i státní zástupce potřebné znalosti nemohou vždy získat cestou dožádání o odborné vyjádření, nehledě na to, že tato cesta není optimální. Proto se navrhuje, aby po dohodě s příslušnými státními orgány mohli policistům a státním zástupcům poskytovat odborné konzultace jejich zaměstnanci. Konzultant nemá právo nijak procesně zasahovat do průběhu trestního řízení a přibráním konzultanta není dotčena odpovědnost policejního orgánu nebo státního zástupce za zákonnost postupu v řízení.

Navrhované úpravy budou do trestního řádu promítnuty doplněním jeho hlavy páté.

Náklady trestního řízení

O povinnosti odsouzeného nahradit poškozenému náklady potřebné k účelnému uplatnění jeho nároku na náhradu škody v trestním řízení rozhodne po právní moci rozsudku na návrh poškozeného předseda senátu soudu prvního stupně.

O povinnosti odsouzeného hradit státu náklady vzniklé ustanovením zmocněnce poškozenému rozhodne po právní moci rozsudku předseda senátu soudu prvního stupně i bez návrhu.

Obviněný, který má nárok na bezplatnou obhajobu nebo na obhajobu za sníženou odměnu, a poškozený, který má nárok na ustanovení zmocněnce, mohou žádat, aby soud rozhodl o tom, že stát ponese náklady na znalecký posudek, který obhajoba nebo poškozený vyžádá. Žádosti nelze vyhovět, jestliže

takový důkaz není pro objasnění věci zřejmě potřebný nebo stejný úkon k prokázání této skutečnosti již vyžádal orgán činný v trestním řízení.

Za podmínky, že poškozenému byl alespoň zčásti přiznán nárok na náhradu škody, se navrhuje, aby odsouzený byl povinen nahradit mu náklady potřebné k účelnému uplatnění jeho nároku na náhradu škody v trestním řízení včetně nákladů vzniklých přibráním zmocněnce. Na rozdíl od stávajícího znění trestního řádu (kdy soud o nároku na náhradu nákladů má rozhodovat z úřední povinnosti) se ovšem povinnost soudu o tomto nároku navrhuje vázat na návrh poškozeného, který může také své náklady náležitě a přesně specifikovat.

Mezi náklady, které je odsouzený povinen nahradit, se zahrnuje též odměna ustanovenému zmocněnci poškozeného, jehož majetkové poměry nedovolují, aby si zmocněnce obstaral na své náklady. O tomto nároku rozhodne předseda senátu z úřední povinnosti, neboť poškozený tyto náklady nenese ani dočasně a není zde v pozici toho, kdo by se mohl domáhat jejich náhrady.

Trestní řád v § 89 odst. 2 připouští, aby si strany opatřovaly důkazy, které mají stejnou hodnotu jako důkazy opatřené orgány činnými v trestním řízení. To se týká nejen listinných důkazů, ale např. i znaleckých posudků. Pokud osobní a majetkové poměry obviněného nebo poškozeného odůvodňují nárok na bezplatnou obhajobu, resp. bezplatné právní zastoupení, je toto právo bez odpovídající možnosti přenesení nákladů na pořízení důkazů jen formální. Proto se připouští, aby stejným postupem, jakým soud rozhodne o právu na bezplatnou obhajobu, resp. bezplatné zastoupení zmocněncem, rozhodl i o tom, že náklady na pořízení důkazu v podobě znaleckého posudku uhradí stát. Podmínkou pro úspěšné uplatnění tohoto práva je jednak potřebnost takového důkazu pro objasnění věci a skutečnost, že důkaz již neobstaral nebo jej nevyžádal orgán činný v trestním řízení

Předsoudní stadium řízení

Stadium trestního stíhání před podáním obžaloby bude diferencováno (tedy typově rozlišeno) v závislosti na závažnosti deliktu, který je jeho předmětem takto:

- a) u nejméně závažných deliktů (vymezených horní hranicí sazby trestu odnětí svobody nepřevyšující tři roky) se zásadně bude konat rychlé neformální řízení, jehož smyslem je zajistit trestní postih bezprostředně poté, co byl trestný čin spáchán a jeho pachatel dopaden. V těchto případech by celé řízení mělo trvat jen několik dnů, neboť policista by o trestném činu sepsal stručný záznam, vyslechl podezřelého, zjistil, kdo přichází v úvahu jako svědek, případně jakými dalšími prostředky lze v případě potřeby trestný čin před soudem prokázat a věc předal státnímu zástupci, resp. jeho prostřednictvím soudu. Tím není vyloučeno provedení úkonů v procesní formě, jestliže mají povahu neodkladných a neopakovatelných úkonů. Pokud by při činu byl zadržen podezřelý, zásadně s návrhem, který by měl stejné účinky jako obžaloba by se k soudu předvedl - soudce by jej vyslechl a v jednodušších případech rovnou rozhodl, ve složitějších by nařídil hlavní líčení a rovnou zadrženému doručil předvolání,**

b) v ostatních případech a v řízení o závažnějších trestných činech by se před podáním obžaloby konalo vyšetřování.

Přípravné řízení bude zahrnovat celé stadium řízení podle trestního řádu před podáním obžaloby a bude obsahovat dvě fáze

- prověřování skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, a
- trestní stíhání, které bude zahájeno sdělením obvinění konkrétní osobě.

Sdělení obvinění bude mít povahu rozhodnutí policejního orgánu, proti kterému je přípustná stížnost, o níž rozhoduje státní zástupce.

Přípravné řízení o úmyslných trestných činech policistů provádí státní zástupce.

Dosud jednotnou strukturu předsoudního stadia trestního stíhání se navrhuje diferencovat v závislosti na tzv. typové společenské nebezpečnosti deliktu, který je jeho předmětem. U nejméně závažných deliktů (navrhuje se omezit na delikty, o nichž přísluší konat řízení samosoudci, případně jen na část těchto deliktů se sazbou do tří let) se navrhuje toto stadium na nejvyšší míru zjednodušit a téměř zcela vyloučit duplicitní dokazování před a po podání obžaloby. Policejní orgán by se v těchto případech zaměřil jen na vyhledání zdrojů potencionálních důkazů, jejichž provedení by měl státní zástupce v řízení před soudem navrhopvat (z tohoto principu je třeba připustit výjimku vztahující se k tzv. neodkladným a neopakovatelným úkonům). Na toto řízení by po podání návrhu u soudu navazovalo tzv. zjednodušené řízení (viz str. 35 - 36). O ostatních trestných činech by se konalo vyšetřování, které by bylo rovněž v určitých směrech zjednodušené (viz dále).

S ohledem na to, že se prolamují dosud striktně vymezené hranice jednotlivých fází předsoudního stadia řízení, je třeba nově definovat pojem přípravného řízení. Navrhovaná definice respektuje obsah uvedeného stadia a nevyvolá nutnost provádět v řadě ustanovení trestního řádu změny stylistické povahy.

Návrh, aby sdělení obvinění mělo formu usnesení s právem stížnosti je odrazem snahy o zvýraznění postavení státního zástupce v přípravném řízení a důrazu na výkon jeho dozoru.

V zájmu objektivitvity se navrhuje, aby přípravné řízení o úmyslných trestných činech policistů konal přímo státní zástupce.

Navrhovaná úprava by se do trestního řádu promítla jeho doplněním hlavy desáté.

Přípravné řízení o závažnějších trestných činech

Dosavadní vyšetřování trestných činů bude upraveno jako fáze přípravného řízení po sdělení obvinění, která již nebude svěřena do pravomoci vyšetřovatele, ale obecně policejnímu orgánu.

K prověření důvodnosti podezření, že byl spáchán trestný čin, a k tomu, aby bylo možné sdělit obvinění konkrétní osobě provádí policejní orgán úkony podle

hlavy čtvrté a dokazování způsobem uvedeným v hlavě páté. Vždy tak postupuje, jestliže důkaz má povahu neodkladného nebo neopakovatelného důkazu. Po sdělení obvinění obstarává důkazy, jejichž provedení bude možné na podporu obžaloby navrhnout v řízení před soudem. O existenci takového důkazu (s výjimkou neodkladných a neopakovatelných úkonů), jeho obsahu a nositeli sepiše záznam, který založí do spisu. Vyžaduje-li to povaha vyšetřované věci, obstarává též vypracování znaleckých posudků, shromažďuje listinné a věcné důkazy a zajišťuje jejich posuzování.

Obhájce má právo se po sdělení obvinění zúčastnit

- a) výslechu obviněného,
- b) provádění důkazu, který má povahu neodkladného nebo neopakovatelného úkonu,
- c) seznámení s výsledky vyšetřování.

Do doby, než dojde ke sdělení obvinění, a než může být ve věci zvolen nebo ustanoven obhájce, neodkladné a neopakovatelné úkony spočívající ve výslechu svědka nebo v rekognici budou prováděny za účasti soudce; soudce v takovém případě odpovídá za zákonnost provedení úkonu a k tomu cíli může do průběhu úkonu zasahovat.

Jiné orgány než orgány Policie České republiky, které mají ve smyslu stávajícího § 12 odst. 2 trestního řádu postavení policejního orgánu (pověřené orgány Vojenské policie, Vězeňské služby, Bezpečnostní informační služby a celní úřady) jsou v řízení o vyjmenovaných trestných činech příslušné k provádění úkonů podle trestního řádu do sdělení obvinění. Zjistí-li tyto orgány skutečnosti odůvodňující sdělení obvinění konkrétní osobě, předloží věc orgánu Policie České republiky. Tím není dotčena jejich povinnost na základě dožadání policejního orgánu opatřovat jednotlivé důkazy, nebo je na základě pokynu policejního orgánu provádět.

Spory o příslušnost mezi těmito orgány a orgány Policie České republiky rozhoduje státní zástupce.

V řízení o závažných trestných činech je státní zástupce povinen provádět výkon dozoru v přípravném řízení tak, aby později podanou obžalobu mohl kvalifikovaně zastupovat v řízení před soudem, zejména se účastnit organizování a provádění jednotlivých úkonů, apod.

Stávající právní úprava trestního řízení rozlišuje fáze před zahájením trestního stíhání (tzv. prověřování skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin) a po sdělení obvinění (vyšetřování). První uvedená fáze v závislosti na typové závažnosti činu, na jehož spáchání je podezření, patří do působnosti policejního orgánu nebo vyšetřovatele. Vyšetřování může vést pouze vyšetřovatel, kterým je policista s vyšší odborností, splňující kritéria uvedená v zákoně č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky. Uvedené rozdělení kompetencí ve svých důsledcích vede v řadě případů ke zbytečnému opakování úkonů v předsoudním stadiu řízení, aniž by vždy byla zaručena vyšší odbornost. Navíc zákonem stanovené rozdělení působnosti při prověřování trestního oznámení nutně vede k paušálnímu pohledu na věc. Institut vyšetřovatele jako policisty s vyšší kvalifikací, který je při porovnání s právními úpravami ostatních

evropských států zcela ojedinělým, se navrhuje zrušit a zákonem neupravovat otázky personálního obsazení policejních orgánů při plnění povinností, které má podle zákona v trestním řízení Policie České republiky jako celek. Zůstane plně na policii (resp. budoucí úpravě obsažené v zákoně o Policii České republiky), jaká personální kritéria pro odhalování a stíhání trestných činů zvolí (stejně jako zákon nerozlišuje mezi jednotlivými skupinami státních zástupců nebo soudců). Bude současně nutné zákonem zajistit procesní nezávislost policistů při provádění úkonů trestního řízení.

Na základě závazku obsaženého v článku 6 odst. 1 písm. d) Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod došlo v České republice ke zrušení tzv. trestního stíhání ve věci. Podle citovaného ustanovení obviněný má právo (nikoliv povinnost) účastnit se uvedeným způsobem dokazování v rámci trestního stíhání vedeného proti jeho osobě. Stávající právní úprava, podle níž před sdělením obvinění lze v tzv. procesní formě provádět pouze tzv. neodkladné a neopakovatelné úkony, vyhovuje v případech, kdy v relativně krátké době po spáchání dojde ke sdělení obvinění určité osobě a na základě toho je možné provádět dokazování v neomezeném rozsahu. Naopak ve věcech, kdy dojde ke sdělení obvinění s odstupem několika měsíců nebo i let se orgány činné v trestním řízení dostávají do důkazní nouze, neboť okruh využitelných důkazů a jejich vypovídací hodnota se snižují. Navrhovaná změna by měla jednak umožnit, aby v případech kdy nejsou podmínky pro sdělení obvinění mohla Policie provádět v potřebném rozsahu dokazování, jednak by měla maximálně urychlit fázi řízení předcházejícího podání obžaloby - toho lze docílit především tím, že po sdělení obvinění nebudou prováděny v procesní formě důkazy, jejichž opakování pak státní zástupce na podporu obžaloby navrhne soudu. Přípravné řízení by mělo být zaměřeno především na vyhledání potencionálních důkazů, jejichž provedení (nikoliv opakování) by mělo proběhnout až před soudem. Obstarání věcných a listinných důkazů a znaleckých posudků má význam zejména ve složitých věcech týkajících se hospodářské kriminality - zde mají zpravidla povahu základních a rozhodujících důkazů, o které se opírá obžaloba a později i meritorní rozhodnutí soudu.

Navrhovaná úprava respektuje právo obviněného vyplývající z citovaného ustanovení úmluvy, neboť obhájce bude mít plnou možnost zúčastnit se v řízení před soudem všech úkonů dokazování. S ohledem na potlačení významu přípravného řízení a zejména jeho výsledků pro další průběh trestního řízení není důvod k neformálnímu šetření policie přibírat obhájce. Ten bude mít právo se zúčastnit kromě výslechu obviněného a seznámení s výsledky vyšetřování pouze těch úkonů, které se s ohledem na svoji neodkladnost nebo neopakovatelnost pořizují již v tomto stadiu řízení v procesní formě a které mohou být po podání obžaloby v průběhu dokazování použity.

Způsob výkonu dozoru státního zástupce zejména v řízení o nejzávažnějších trestných činech se navrhuje konkretizovat tak, aby již v průběhu přípravného řízení získal státní zástupce takový přehled o věci, aby byl schopen kvalifikovaně zastupovat později podanou obžalobu.

Navržená právní úprava se promítne do dosavadního § 12 a 157 a násl. trestního řádu.

Rozhodování v přípravném řízení

O odložení věci rozhoduje policejní orgán. Všechna ostatní rozhodnutí v přípravném řízení (pokud nejsou vyhrazena do pravomoci soudu) činí státní zástupce.

Uvedenou změnou se sleduje posílení dominantního postavení státního zástupce v přípravném řízení a zajištění účinnějšího výkonu dozoru. Přesun oprávnění rozhodovat v přípravném řízení výlučně na státního zástupce je odůvodněn i významem takových rozhodnutí jejich dopadem na možnost vést kdykoliv později trestní stíhání pro stejný skutek proti témuž obviněnému.

Navrhované změny se promítnou do § 171 až 175 trestního řádu.

Trestní stíhání na návrh poškozeného

Trestní stíhání pro taxativně vypočtené trestné činy, pro něž je charakteristické, že jsou důsledkem konfliktu mezi pachatelem a poškozeným, na trestním postihu není výrazný veřejný zájem a kde vzniklý následek není zvláště závažný, lze zahájit pouze na návrh poškozeného. Je-li poškozených jedním skutkem několik, postačí návrh byť jen jednoho z nich.

Návrhu poškozeného není třeba, byla-li takovým činem způsobena smrt, poškozený není schopen návrh podat, poškozeným je stát nebo obec, anebo z okolností je zřejmé, že návrh byl podán nebo byl vzat zpět v tísni vyvolané vyhrůžkami, nátlakem, závislostí nebo podřízeností.

Jestliže poškozený trestným činem není znám nebo dosažitelný, nebo jeho vyjádření k trestnímu stíhání nelze získat z jiného důvodu, a policejní orgán shledá dostatečné důvody pro sdělení obvinění určité osobě, trestní stíhání zahájí a až do doby, než bude možné získat vyjádření poškozeného v něm pokračuje, jako by návrh na zahájení trestního stíhání byl podán.

Návrh může vzít poškozený výslovným prohlášením zpět až do doby, než se odvolací soud odebere k závěrečné poradě.

Uvedenou úpravou se sleduje posílení postavení poškozeného v případech, kdy samotný poškozený z jakéhokoli důvodu na trestním stíhání nemá zájem a zároveň postih nevyžaduje veřejný zájem. Tím se zároveň zabrání tomu, aby se před soud dostaly věci, které jsou především důsledkem konfliktu mezi pachatelem a poškozeným, kde na trestním postihu nemá s ohledem na konkrétní okolnosti případu zájem ani stát ani poškozený. Podle dosavadní právní úpravy se souhlas poškozeného vyžaduje pouze v případech, kdy mezi ním a obviněným existuje příbuzenský nebo obdobný vztah. Navrhovaná právní úprava toto omezení odstraňuje a naopak vymezuje případy, kdy se veřejný zájem jako podmínka trestního stíhání v těchto případech presumuje.

Navrhovaná úprava se provede novou formulací § 163a trestního řádu.

Skončení přípravného řízení

Policejní orgán je povinen v zákonem stanovených lhůtách

a) prověřit oznámení,

b) skončit přípravné řízení ve věcech, v nichž bylo sděleno obvinění,

(2 měsíce, jde-li o věc patřící do příslušnosti samosoudce, 3 měsíce, jde-li o jinou věc, jejíž projednání patří do příslušnosti okresního soudu a 6 měsíců, jde-li o věc, k jejímuž projednání v prvním stupni je příslušný krajský soud).

Pokud v těchto lhůtách nebude řízení skončeno, policejní orgán státnímu zástupci písemně zdůvodní, proč nebylo možné v zákonem stanovené lhůtě přípravné řízení skončit, jaké úkony je třeba ještě provést a po jakou dobu bude příslušné stadium řízení pokračovat. Státní zástupce může pokynem policejnímu orgánu jednak změnit výčet úkonů, které mají být ještě v přípravném řízení provedeny, jednak stanovit odlišně lhůtu, po kterou má přípravné řízení ještě trvat.

Ve věcech, v nichž řízení nebylo v základní zákonem stanovené lhůtě skončeno, je státní zástupce povinen v rámci dozoru nejméně jednou za měsíc provést prověrku věci a vyžaduje-li to povaha věci, uložit policejnímu orgánu povinnost provést konkrétní úkony. O prověrce sepíše státní zástupce záznam.

I po podání obžaloby může státní zástupce požádat policejní orgán o opatření důkazu, který potřebuje k zastupování obžaloby v řízení před soudem.

V zájmu zrychlení přípravného řízení a řízení o prověřování oznámení se navrhuje v zákoně stanovit lhůty, ve kterých řízení musí být skončeno. Pokud v těchto lhůtách, které budou svojí povahou pořádkové, nebude možné řízení skončit, bude policejní orgán povinen rozhodnout o tom, že řízení pokračuje a uvést konkrétní důvody, které skončení věci brání. Na tuto konkrétní povinnost bude navazovat povinnost státního zástupce vykonávat v neskončených věcech zvláštní dozor a o jeho výkonu sepsat záznam, ze kterého bude zřejmé, zda se s postupem policejního orgánu ztotožňuje nebo zda mu ukládá provést buď jiné úkony, nebo přípravné řízení skončit v jiné lhůtě.

Jestliže se předpokládá zúžení rozsahu a obsahu dokazování v přípravném řízení, je třeba dát státnímu zástupci i po podání obžaloby právo požadovat od policejního orgánu opatření (t.j. vyhledání nikoliv ale provedení) takového důkazu, který potřebuje k zastupování obžaloby (např. ztotožnění osob, které by mohly být vyslechnuty jako svědci, přičemž tato možnost vyplynula až z dokazování před soudem).

Řízení před soudem

Trestní stíhání před soudem se koná jen na podkladě

a) obžaloby (v řízení o typově závažnějších trestných činech, kde v přípravném řízení bylo sděleno obvinění), nebo

b) návrhu na potrestání (v řízení v nejméně závažných věcech, v nichž účinky sdělení obvinění nastávají doručením návrhu na potrestání u soudu,

které podává a před soudem zastupuje státní zástupce.

Předseda senátu je povinen ve lhůtě diferencované podle toho, který soud je příslušný k řízení v prvním stupni (u okresního soudu 3 týdnů u krajského soudu jako soudu I. stupně 3 měsíců) od podání obžaloby nařídit ve věci hlavní líčení, předběžné projednání obžaloby nebo učinit jiný úkon ke skončení věci. Nemůže-li tak ze závažných důvodů učinit, předloží spis předsedovi soudu, který podle povahy věci buď uvedenou lhůtu prodlouží (nejvýše o jeden měsíc) nebo v souladu s rozvrhem práce soudu učiní jiné opatření.

Při nařízení hlavního líčení učiní předseda senátu všechna opatření potřebná k tomu, aby věc bylo možné projednat a rozhodnout bez odročení. Objeví-li se překážka, pro kterou nelze hlavní líčení provést nebo v něm pokračovat, předseda senátu hlavní líčení odročí zásadně na konkrétní termín; jen tehdy, jestliže to vyžaduje povaha úkonu, pro který hlavní líčení není možné provést, lze je odročit na neurčito. Odpadne-li důvod, pro který muselo být hlavní líčení odročeno na neurčito, je třeba ve lhůtě uvedené shora hlavní líčení nařídit.

K objasnění příčin trestného činu a k urovnání sporu mezi obviněným a poškozeným napomáhá ve stadiu řízení před soudem probační služba vykonávaná probačními úředníky soudu. Dovoluje-li to povaha věci a osoba obviněného, vytváří probační služba předpoklady pro alternativní rozhodnutí mimo hlavní líčení, pro projednání věci v některém ze zvláštních druhů řízení a pro uložení alternativních trestů nespojených s odnětím svobody; za tím účelem podle pokynu předsedy senátu probační úředník vyžaduje a opatřuje potřebné podklady, zejména k osobě obviněného.

V řízení před soudem může předseda senátu požádat policejní orgán o opatření jednotlivého důkazu.

Výsledkem zjednodušeného předsoudního řízení o společensky nejméně závažných deliktech bude návrh na potrestání, který spolu s výpovědí podezřelého a seznamem navrhovaných důkazů bude soudu v souladu s čl. 80 odst. 1 Ústavy předkládat státní zástupce.

V zájmu urychlení soudního řízení se navrhuje zakotvit povinnost předsedy senátu (samosoudce) v zákonem stanovených lhůtách provést úkony směřující ke skončení věci. Uvedené lhůty jsou svojí povahou pořádkové a jejich porušení může zakládat kárnou odpovědnost soudce. V případě, že z důležitého důvodu nebude předseda senátu schopen uvedenou povinnost splnit, bude povinen spis předložit předsedovi soudu k rozhodnutí o prodloužení lhůty nebo o jiném opatření podle rozvrhu práce (přidělení věci jinému soudci určenému tímto rozvrhem). Se zavedením lhůty, v níž je třeba po podání obžaloby provést úkon směřující k vyřízení věci před soudem, souvisí i další povinnost předsedy senátu - jednak učinit všechna opatření potřebná k tomu, aby věc byla rozhodnuta již v prvním hlavním líčení bez nutnosti jeho odročování. Pokud se i přesto objeví skutečnost, pro kterou hlavní líčení nelze provést nebo v něm pokračovat (např. potřeba provést další dokazování vyplýne až z důkazů provedených v hlavním líčení), je třeba hlavní líčení v zájmu jeho plynulého pokračování odročit na pevný konkrétní termín. Pouze tehdy, jestliže povaha úkonu, pro který došlo k odročení to vyžaduje (je třeba učinit obsáhlé vyhledávání důkazů, vyžádat časově náročný znalecký posudek, provést cestou dožádání šetření v cizině atd.) lze hlavní

ličení odročit na neurčito. Po odpadnutí této překážky by platila pro nařízení hlavního líčení stejná lhůta jako pro úkony soudu po podání obžaloby.

V samotném řízení před soudem se navrhuje zakotvit postavení probační služby postupně od roku 1996 vykonávané tzv. probačními úředníky u okresních a krajských soudů. Její činnost se zaměřuje jednak na šetření příčin spáchání trestného činu jednak na vytváření podmínek, aby v případech, kdy to s ohledem na povahu a závažnost trestného činu přichází v úvahu, bylo možné vyřízení obžaloby formou tzv. alternativních způsobů řízení (zejména narovnáním a podmíněným zastavením trestního stíhání), tedy mimo hlavní líčení. U řady pachatelů může být tento způsob vyřízení věci daleko efektivnější, než uložení trestu, resp. pohrůžky výkonem trestu.

Principu omezení důvodů, pro které lze v rámci předběžného projednání obžaloby věc vrátit státnímu zástupci k došetření, koresponduje právo předsedy senátu požádat policii o opatření jednotlivého důkazu.

Navrhované změny se promítnou do ustanovení § 180, 184, 196 a 219 trestního řádu.

Přezkoumání obžaloby a předběžné projednání obžaloby

Rozhodnutí o vrácení věci státnímu zástupci k došetření soud učiní tehdy, jestliže po předběžném projednání obžaloby zjistí, že je to třeba

- k odstranění závažných procesních vad přípravného řízení, které nelze napravit ve stadiu řízení před soudem, nebo
- k objasnění základních skutečností, bez kterých není možné v hlavním líčení rozhodnout, a v řízení před soudem by takové došetření bylo v porovnání s možnostmi opatřit takový důkaz v přípravném řízení spojeno s výraznými obtížemi nebo by bylo na újmu rychlosti řízení.

Má-li soud za to, že k řízení není příslušný, předloží věc k rozhodnutí o příslušnosti soudu, který je společně nadřízený jemu a soudu, který je podle něj příslušný.

Vrácení věci státnímu zástupci k došetření je podle stávající právní úpravy podmíněno zjištěním závažných vad přípravného řízení nebo tím, že nebyly objasněny základní skutečnosti významné pro rozhodnutí. Vzhledem k zákonem deklarované zásadě, že těžištěm dokazování je řízení před soudem, se navrhuje možnost vrácení věci do přípravného řízení pro nedostatečná skutková zjištění podmínit tím, že došetření ve stadiu řízení před soudem by bylo spojeno s výraznými obtížemi, spočívajícími např. v tom, že soud by došetření musel provádět za cenu opakovaného odročování hlavního líčení, neboť jen cestou postupných kroků by zjišťoval důkazní prostředky, jimiž lze věc objasnit. Naopak, pokud nedostatky přípravného řízení budou spočívat v tom, že vyšetřovatel neprovedl některé důkazy, které soud může provést stejně rychle jako vyšetřovatel (např. výsledky několika svědků, jejichž předvolání nic nebrání), není důvodu trvat na tom, aby projednání věci před soudem předcházelo stejně důkladné projednání věci před vyšetřovatelem. Stejně tak ne každá procesní vada by měla být důvodem k vrácení věci k došetření. Pokud ji lze napravit v řízení před soudem (např. správně poučit svědka a poté jej znovu vyslechnout) není třeba věc

vracet. Naopak jestliže procesní vadu ani v řízení před soudem nelze odstranit, pak je vrácení věci do stadia přípravného řízení důvodné (např. tomu, na koho byla podána obžaloba, nebylo sděleno obvinění, nebo bylo sděleno pro jiný skutek).

Podle stávající právní úpravy soud v rámci předběžného projednání obžaloby může rozhodnout, že věc postupuje jinému soudu jako soudu věcně nebo místně příslušnému. Praxe ukazuje, že tím zpravidla vyvolá vleklý spor o příslušnost, který rozhoduje soud společně nadřízený oběma sporujícím se soudům. V zájmu urychlení řízení se navrhuje, aby soud v těchto případech nerozhodoval o postoupení (a po právní moci svého rozhodnutí spis nezasílal soudu, který se často omezí na vyslovení své nepřislušnosti), ale ponechal rozhodnutí o příslušnosti přímo na soudu, který dosud rozhoduje spory.

Navrhovaná změna se provede novou formulací § 188 odst. 1 trestního řádu.

Přítomnost obžalovaného a dalších osob v hlavním líčení

Jestliže se obžalovaný k hlavnímu líčení bez řádné omluvy nedostaví, ačkoliv byl řádně a včas předvolán, lze protokoly o výsledku svědků, znalců a spoluobviněných přečíst, pokud s tím státní zástupce souhlasí a soud nepovažuje osobní výslech svědka nebo spoluobviněného za nutný a jde-li o znalecký posudek, nemá pochybnosti o jeho správnosti a úplnosti. Na tyto skutečnosti musí být obviněný v předvolání upozorněn.

Dosavadní právní úprava sice připouští konat hlavní líčení v nepřítomnosti obžalovaného, který se nedostavil, ačkoliv byl řádně předvolán, avšak provedení důkazu přečtením protokolu o výsledku svědka, spoluobžalovaného nebo přečtení znaleckého posudku přitom zákon i v těchto případech podmiňuje souhlasem obžalovaného. Pokud tedy soud jedná v nepřítomnosti obžalovaného, musí zpravidla hlavní líčení odročovat za účelem předvolání svědků, neboť souhlas obžalovaného s přečtením protokolů nelze získat. Být přítomen výsledku svědků a dalších uvedených osob a klást jim otázky je ve smyslu čl. 6 odst. 1 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod právem obviněného, které on může ale nemusí využít. Navrhuje se proto, aby v případech, kdy se obžalovaný přes řádné předvolání k hlavnímu líčení nedostaví, zákon presumoval, že nehodlá svého práva být přítomen při dokazování využít a dokazování může proběhnout v jeho nepřítomnosti.

Navržená úprava se promítne do § 211 trestního řádu.

Dokazování v průběhu hlavního líčení

Protokoly o výsledku svědků z přípravného řízení, u jejichž výsledku nemohl být obhájce přítomen, mohou být předestřeny svědkům k vysvětlení případných rozporů v jejich výpovědích, aby soud mohl v rámci volného hodnocení důkazů posoudit věrohodnost svědka a pravdivost jeho výpovědi v hlavním líčení.

Důkazy opatřené a předložené stranami, provede soud; vyhoví-li soud návrhu některé ze stran na doplnění dokazování, umožní takové straně, aby důkaz provedla sama. Tím není vyloučeno, aby soud umožnil některé ze stran k její žádosti provést i jiný důkaz.

V případech, kdy se obhájce nemohl účastnit provádění důkazu (typicky výslechu svědka) v přípravném řízení a buď soud nebo strany považují za potřebné takový důkaz opakovat v řízení před soudem, může dojít k rozporům mezi takto postupně opakovaným důkazem. Z tohoto důvodu je třeba řešit otázku významu důkazu pořízeného v přípravném řízení a jeho použitelnosti v řízení před soudem (i s přihlédnutím k principu ústnosti, bezprostřednosti a práva obviněného být alespoň jednou přítomen provádění důkazu a klást vyslýchaným osobám otázky). Nepředpokládá se, že protokol o výslechu svědka z přípravného řízení by se za této situace přečetl - bude sloužit pouze k tomu, aby svědek vysvětlil rozpory mezi svojí výpovědí v přípravném řízení a v řízení před soudem a aby si soud na základě toho mohl učinit závěr o věrohodnosti výpovědi takového svědka. Z tohoto principu bude třeba v potřebném rozsahu připustit výjimky (např. jde-li o výslech nezletilých svědků, nebo o případy, kdy svědek vypovídal pod nátlakem). Tyto výjimky budou promítnuty do paragrafovaného znění.

Stávající právní úprava sice umožňuje stranám předkládat důkazy, avšak nestanoví přesná pravidla, jak takové důkazy provádět. Zároveň omezuje právo stran žádat, aby jim soud umožnil provést důkaz, jen na výslech svědka. Proto se navrhuje tato omezení odstranit.

Navrhovaná změna se promítne jako doplnění § 89 odst. 2 a § 215 odst. 2.

Odvolání a řízení o něm

Proti stávající právní úpravě se v řízení o odvolání navrhují tyto zásadní změny:

a) posílení principu apelace na úkor kasace

- pokud odvolací soud má za to, že skutková zjištění, z nichž vycházel soud prvního stupně, jsou neúplná, měl by zásadně dokazování doplnit sám a nevracet z tohoto důvodu věc k novému projednání a rozhodnutí soudu; vrácení věci soudu prvního stupně bude přicházet v úvahu pouze tehdy, jestliže bude třeba provádět základní a rozsáhlé dokazování,

b) výrazné omezení tzv. revizního principu

- odvolací soud by se měl zásadně zabývat jen námitkami odvolatele uplatněnými ve lhůtě pro podání odvolání a nepřezkoumávat správnost výroků, které nikdo nezpochybňuje; pouze tehdy, je-li zřejmé, že vytýkané nedostatky mají svůj původ v jiném výroku, než jaký je napadán, přezkoumá odvolací soud i správnost takového výroku. To předpokládá důsledné plnění již stávající povinnosti spočívající v tom, že odvolání má být odůvodněno. Pokud přes upozornění soudu odvolání nebude ani dodatečně odůvodněno, odvolací soud je odmítne,

c) možnost odvolacího soudu při zrušení napadeného rozsudku věc vrátit státnímu zástupci k došetření bude omezena pouze na případy, kdy pro procesní neodstranitelné vady je vyloučeno, aby se pokračovalo v řízení před soudem.

Novou konstrukcí odvolacího řízení se sleduje posílení prvků apelace. Odvolací soud zásadně řízení doplní důkazy nezbytnými k tomu, aby mohl o odvolání

rozhodnout, pouze výjimečně vrátí věc soudu prvního stupně, aby v potřebném rozsahu dokazování doplnil. Kasace by po provedení důkazů nutných k věcně správnému rozhodnutí o odvolání měla přicházet v úvahu jen tehdy, když důkazy provedené před soudem prvního stupně nebudou vůbec dávat dostatečný obraz o skutkovém stavu nebo nové důkazy navrhované stranami by mohly zcela změnit zjištěný skutkový stav. I v případech, kdy zákon umožní věc vrátit soudu prvního stupně, bude muset odvolací soud zvážit účelnost takového postupu zejména s ohledem na rozsah nezbytného doplnění dokazování. Vrácení věci by měl volit jen jako krajní možnost.

Ve stávajícím modelu odvolacího řízení platí revizní princip, spočívající v tom, že bez ohledu na to, co rozhodnutí soudu prvního stupně vytýká podaný opravný prostředek, má odvolací soud bezvýjimečnou povinnost přezkoumat všechny výroky napadeného rozhodnutí i řízení, které jeho vydání předcházelo. Navržená koncepce vychází z toho, že v souladu s ústavou je to státní zástupce, který má v trestním řízení hájit jako veřejný žalobce zájmy státu. Rovněž obviněný, pokud podá odvolání, má právo sám zvolit způsob své obhajoby. V zásadě není důvodu, aby odvolací soud tato hlediska nerespektoval a bez ohledu na obsah podaných odvolání vždy přezkoumával celé rozhodnutí i předcházející řízení před soudem prvního stupně (tedy např. pokud některá ze stran podá odvolání pouze do výroku o trestu, automaticky přezkoumával i celý výrok o vině). Z tohoto důvodu se navrhuje zakotvit princip vázanosti soudu podaným odvoláním, resp. vytýkanými nedostatky. Pouze tehdy, když je zřejmé, že vytýkaný nedostatek se týká jiného výroku, než jaký je napadán, přezkoumá soud i správnost takového výroku (např. odvolání směřuje proti výroku o trestu, avšak z jeho obsahu je zřejmé, že se domáhá jiného výroku o vině).

Odvolacímu soudu by měla i nadále zůstat možnost vrátit věc státnímu zástupci, ovšem pouze ve výjimečných případech za shodných podmínek jako v řízení před soudem prvního stupně. Důvodem tohoto postupu by tedy byly zásadní procesní vady, které nelze v řízení před soudem odstranit.

Dovolání

Právní úprava dovolání jako mimořádného opravného prostředku (vedle obnovy řízení a stížnosti pro porušení zákona) bude vycházet z těchto principů:

1. Dovoláním lze napadnout pravomocné rozhodnutí soudu nebo státního zástupce, jestliže

- a) soud nebo státní zástupce rozhodl ve druhém stupni,**
- b) jde o rozhodnutí ve věci samé a**
- c) zákon to připouští.**

2. Dovolání bude možné podat jen ze zákonem stanovených důvodů, zahrnujících závažné vady procesní povahy nebo zásadní pochybení při aplikaci hmotného práva.

3. O dovolání rozhoduje Nejvyšší soud.

4. Dovolání může podat obviněný (pouze prostřednictvím svého obhájce) nebo státní zástupce.

5. Dovolání se podává u orgánu, který rozhodl ve věci v prvním stupni ve lhůtě dvou měsíců od doručení rozhodnutí, proti kterému dovolání směřuje. Navrácení lhůty k podání dovolání není přípustné.

6. O přípustnosti a důvodnosti dovolání rozhoduje Nejvyšší soud v neveřejném zasedání. Pokud dovolání jako nepřípustné nebo nedůvodné neodmítne, nařídí o dovolání veřejné zasedání a současně rozhodne, zda odkládá vykonatelnost rozhodnutí, proti kterému dovolání směřuje.

8. Neodmítne-li Nejvyšší soud dovolání, zruší napadené rozhodnutí, pokud shledá, že dovolání je důvodné, a buď přikáže zpravidla orgánu, o jehož rozhodnutí jde, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl, nebo sám ve věci rozhodne, je-li možno rozhodnutí učinit na podkladě skutkového stavu, který byl v napadeném rozhodnutí správně zjištěn.

9. Obdobným způsobem, jako u ostatních opravných prostředků bude v zákoně i v řízení o dovolání upraven zákaz reformationis in peius.

Podle dosud platné právní úpravy se po právní moci rozhodnutí nemůže žádná ze stran domáhat procesními nástroji jeho zrušení, s výjimkou návrhu na obnovu řízení, jehož podání je vázáno na velmi úzký okruh podmínek. Navrhnout, aby se zákonností pravomocného rozhodnutí orgánu činného v trestním řízení zabýval Nejvyšší soud, může pouze ministr spravedlnosti, kterému přísluší právo podat stížnost pro porušení zákona. Na rozdíl od občanského soudního řízení žádné ze stran nepřísluší právo podat přímo u tohoto soudu dovolání.

Navrhovaná právní úprava se snaží řízení o mimořádných opravných prostředcích v občanském a trestním řízení přiblížit, neboť důvody, pro které v občanském soudním řízení právo mimořádného opravného prostředku přísluší stranám, platí i pro trestní řízení. Dosud může obviněný (a obdobně i státní zástupce) podat ministru spravedlnosti pouze neformální podnět k tomu, aby se on vlastním jménem obrátil na Nejvyšší soud se stížností pro porušení zákona. Pokud ministr spravedlnosti takovému podnětu nevyhoví, nemusí důvody svého rozhodnutí nikomu a ničím vysvětlovat, neboť podat stížnost pro porušení zákona je jeho výlučné právo, nepřenositelné na jinou osobu.

Principy, na základě kterých se navrhuje konstituovat institut dovolání, jsou v zásadě analogické úpravě tohoto opravného prostředku v občanském soudním řízení.

Řízení před Nejvyšším soudem by předcházelo neveřejné posouzení dovolání, ve kterém by se posuzovala jeho přípustnost a důvodnost. Takový postup není v rozporu se zárukami řádného procesu ve smyslu Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, neboť ty se vztahují pouze na řádné soudní řízení, nikoliv již na řízení o mimořádném opravném prostředku. Pokud Nejvyšší soud z hlediska podmínek, za nichž se zrušení pravomocného rozhodnutí lze cestou dovolání domáhat, shledá podání jako přípustné a důvodné, nařídí k jeho projednání veřejné zasedání a současně rozhodne o odkladu vykonatelnosti napadeného rozhodnutí. Tímto postupem se kromě jiného sleduje, aby Nejvyšší soud nebyl zahlcen zcela nedůvodnými dovoláními, o nichž by musel věcně rozhodovat.

Stížnost pro porušení zákona

Proti pravomocnému rozhodnutí soudu nebo státního zástupce, jímž byl porušen zákon, nebo které bylo učiněno na podkladě vadného postupu řízení, může ministr spravedlnosti podat u Nejvyššího soudu stížnost pro porušení zákona.

Proti rozhodnutím, jejich zrušení se lze domáhat cestou dovolání, může ministr spravedlnosti podat stížnost pro porušení zákona ve stejné lhůtě, v jaké lze podat dovolání. Stížnost pro porušení zákona ve prospěch obviněného může ministr spravedlnosti podat i po uplynutí této lhůty, pokud ve věci nebylo podáno dovolání.

Lhůta stanovená pro podání stížnosti pro porušení zákona v neprospěch obviněného je zachována, jestliže ministr spravedlnosti alespoň ohlásí podání stížnosti pro porušení zákona, kterou odůvodní v další zákonem stanovené lhůtě.

Dovolání a stížnost pro porušení zákona projedná Nejvyšší soud ve společném řízení.

Proti rozhodnutí o dovolání není stížnost pro porušení zákona přípustná.

Rozšíření okruhu tzv. mimořádných opravných prostředků o dovolání se nenavrhuje na úkor zrušení stávající stížnosti pro porušení zákona jako významného nástroje nápravy závažných pochybení orgánů činných v trestním řízení, která nebyla napravena v rámci řádného dvouinstančního řízení a jako jednoho z důležitých prostředků sjednocování soudní praxe. Při ponechání práva ministra spravedlnosti podat stížnost pro porušení zákona se navrhuje zákonem upravit vztah tohoto oprávnění k oprávnění stran řízení podat dovolání. Z řady důvodů je nevhodné, aby stejné rozhodnutí ve stejné době v různém řízení napadaly k tomu oprávněné osoby jak dovoláním tak stížností pro porušení zákona a Nejvyšší soud vedl v podstatě dvě řízení o téže věci.

O dovolání bude rozhodovat výlučně Nejvyšší soud a již z tohoto důvodu nelze připustit, aby proti rozhodnutí o dovolání byla přípustná stížnost pro porušení zákona.

Obnova řízení

Okruh rozhodnutí, která lze napadnout podáním návrhu na obnovu řízení, se rozšíří o

- a) usnesení o postoupení věci jinému orgánu (§ 171),
- b) usnesení o podmíněném zastavení trestního stíhání (§ 307 odst. 1), a to i v případě, jestliže ještě nenastaly skutečnosti uvedené v § 308 odst. 3,
- c) rozsudek, jímž bylo rozhodnuto o podmíněném upuštění od potrestání s dohledem, a to i v případě, kdy ještě nenastaly skutečnosti uvedené v § 26 odst. 5 a 6 trestního zákona.

Rozšíření výčtu rozhodnutí, která lze napadnout obnovou řízení, vychází z dosavadní praxe a navazuje i na nové instituty, které byly zařazeny do trestního práva hmotného a procesního.

Navrhovaná úprava se promítne do § 278 trestního řádu.

Zjednodušené řízení

Zjednodušené řízení jako zvláštní forma řízení se bude uplatňovat v řízení před samosoudcem, rozhodujícím o návrhu státního zástupce na potrestání. Proti stávající úpravě řízení se navrhuje tyto odlišnosti:

- účinky zahájení trestního stíhání by nastaly až doručením návrhu na potrestání soudu,
- podezřelý má stejná práva, jaká podle trestního řádu v trestním stíhání náleží obviněnému,
- byl-li soudu s doručením návrhu předán zadržený podezřelý, soudce jej vyslechne jako obviněného a podle povahy věci buď vydá rozhodnutí, které podle platné právní úpravy může vydat mimo hlavní líčení, nebo obviněnému doručí předvolání k hlavnímu líčení; v ostatních věcech samosoudce podle protokolu o výslechu podezřelého posoudí, zda je třeba obviněného předvolat k výslechu,
- v hlavním líčení samosoudce může upustit od dokazování skutečností, které strany označí jako nesporné a s ohledem na ostatní zjištěné skutečnosti není závažného důvodu o těchto prohlášeních pochybovat,
- namísto protokolace může samosoudce pověřit zapisovatele pořízením zvukového záznamu z hlavního líčení; protokol o hlavním líčení není třeba písemně vyhotovovat, jestliže obviněný a státní zástupce (a v řízení proti mladistvému též orgán pověřený péčí o mládež) prohlásí, že se vzdávají práva odvolání proti rozsudku a na vyhotovení protokolu o hlavním líčení netrvají.

Zjistí-li samosoudce po podání návrhu na potrestání, že nejsou splněny zákonem stanovené podmínky pro konání zjednodušeného řízení, návrh na potrestání odmítne. Proti jeho rozhodnutí je přípustná stížnost, jež má odkladný účinek. Právní mocí takového rozhodnutí se věc vrací státnímu zástupci, který nařídí, aby bylo sděleno obvinění a konalo se vyšetřování.

Tzv. zvláštní způsoby řízení ve smyslu hlavy devatenácté se navrhuje doplnit o řízení o návrhu státního zástupce na potrestání. Toto řízení se navrhuje koncipovat jako maximálně jednoduché a neformální, aby se jeho zrychlení projevilo nejen u orgánů přípravného řízení, ale i v řízení před soudem. Předpokladem koncentrace a zrychlení řízení je znalost stanovisek stran před hlavním líčením, zaměření dokazování na podstatné a sporné okolnosti a oproštění hlavního líčení od úkonů „technické povahy“, které neúměrně hlavní líčení zdržují. Pokud v zákoně nebude v této souvislosti obsažena zvláštní úprava, použijí se jinak „obecná“ ustanovení o řízení před soudem, resp. samosoudcem. Samotný podezřelý (t.j. do podání návrhu na potrestání u soudu) bude mít stejná práva jako obviněný (zejména právo zvolit si obhájce, který se zúčastní jeho výslechu).

Pokud státní zástupce podá návrh na potrestání, aniž byly splněny podmínky pro konání zjednodušeného řízení (typicky proto, že skutek je třeba posoudit jako trestný čin, u kterého zjednodušené řízení nepřichází v úvahu), rozhodne o odmítnutí návrhu na potrestání. Právní mocí takového rozhodnutí se věc vrací státnímu zástupci, který nařídí vyšetřování.

Navrhované změny se promítnou do hlavy devatenácté trestního řádu.

Řízení proti uprchlému

Pominou-li důvody řízení proti uprchlému, pokračuje se v trestním řízení podle obecných ustanovení. Požaduje-li to obviněný, provedou se v řízení před soudem znovu důkazy v předchozím soudním řízení provedené, u nichž to jejich povaha připouští, nebo jejichž opakování nebrání jiná závažná skutečnost; v opačném případě se obviněnému umožní, aby se k protokolům o těchto důkazech vyjádřil.

Skončilo-li řízení proti uprchlému pravomocným odsuzujícím rozsudkem a dodatečně pominuly důvody, pro které se řízení proti uprchlému vedlo, na návrh obviněného soud prvního stupně takový rozsudek zruší a v rozsahu stanoveném v předchozím odstavci se hlavní líčení provede znovu.

Stávající právní úprava řízení proti uprchlému nestanoví výslovně postup v případech, kdy v průběhu řízení nebo po pravomocném odsuzujícím rozsudku odpadnou důvody, které k takovému řízení vedly. Z mezinárodních dokumentů (zejména z Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod) vyplývá, že i v těchto případech je třeba respektovat právo obviněného na tzv. řádný proces. Z těchto důvodů se navrhuje oddíl druhý hlavy devatenácté v naznačeném směru doplnit.

Trestní příkaz

Trestní příkaz lze vydat za zákonem stanovených podmínek v řízení o trestném činu, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje tři léta.

Součástí poučení v trestním příkaze je i upozornění, že v případě, kdy obviněný nepodá proti trestnímu příkazu odpor, vzdává se tak práva na to, aby v jeho přítomnosti byla věc ústně projednána před soudem.

Trestní příkaz představuje jeden z tzv. zjednodušených typů řízení, jehož podstata spočívá v tom, že soud nerozhoduje na základě důkazů před ním provedených v hlavním líčení, ale na základě spisového materiálu obsahujícího protokoly o úkonech provedených policejním orgánem nebo státním zástupcem. Mezinárodní dokumenty tento typ řízení jako jednu z forem zjednodušeného a rychlého řízení sice doporučují, ale současně zdůrazňují její použitelnost v nejméně závažných věcech. Tomu by měly odpovídat i druhy a výměry trestů, které lze trestním příkazem uložit (v zásadě by se mělo jednat o peněžitě tresty nebo jiné druhy trestů nespojených s odnětím svobody). Stávající právní úprava plně těmito kritériím neodpovídá, neboť umožňuje, aby se formou trestního příkazu vyřizovaly i trestné činy, na které zákon stanoví trest odnětí svobody v sazbě do pěti let (přitom trestním příkazem lze uložit trest odnětí svobody ve výměře nejvýše jednoho roku). S přihlédnutím k této skutečnosti se navrhuje možnost aplikace trestního příkazu omezit.

Navrhovaná úprava se provede doplněním § 314e trestního řádu.

Právní styk s cizinou

Ustanovení hlavy dvacáté čtvrté trestního řádu budou doplněna tak, aby zákon umožňoval poskytování právní pomoci mezinárodním tribunálům.

Lhůty uvedené v hlavě čtvrté trestního řádu, v nichž je třeba rozhodnout o vazbě zadržené nebo zatčené osoby, se obdobně vztahují i na řízení o rozhodnutí o vydávací vazbě.

Příslušná část stávajícího trestního řádu věnovaná právnímu styku s cizinou vychází z principu, že právní pomoc si navzájem poskytují jednotlivé státy. Nepředpokládá, že o právní pomoc by mohly žádat mezinárodní instituce, někdy i ustavené ad hoc. Jedná se zejména o tzv. mezinárodní tribunály, které vznikly na základě rezolucí OSN. K vnitrostátnímu zajištění spolupráce s těmito subjekty řada států přijala nebo připravuje zvláštní zákonné úpravy. Shodně s tím budou v připravovaném návrhu zakotveny podmínky, za nichž se v těchto případech právní pomoc poskytuje. V zásadě není důvodu volit odlišný postup, než jaký platí pro právní pomoc poskytovanou mezi státy.

Stávající lhůty, ve kterých je třeba zadrženou nebo zatčenou osobu buď propustit na svobodu, nebo rozhodnout o jejím vzetí do vazby (§ 69, 75 až 77), svým systematickým zařazením do zákona umožňují výklad, že se vztahují jen na trestní stíhání vedené v České republice a neplatí pro případy, kdy se zpravidla k žádosti cizího státu rozhoduje o vzetí do vydávací (případně předběžné vydávací) vazby. K tomuto výkladu přispívá i skutečnost, že oddíl druhý hlavy dvacáté čtvrté neobsahuje žádné ustanovení o lhůtách, ve kterých je třeba rozhodnout o vazbě zadržené nebo zatčené osoby, již se žádost cizího státu o vydání týká. V důsledku toho vznikají v praxi rozpory v odpovědi na otázku, zda i v těchto případech je třeba o vydávací vazbě rozhodnout ve lhůtách uvedených především v § 69, nebo zda se tyto lhůty, zakotvené již v Listině základních práv a svobod na extradiční řízení nevztahují. Uvedené pochybnosti při výkladu této otázky se navrhuje odstranit výslovným odkazem na výše uvedená ustanovení. Pro stanovení jiného režimu běhu lhůt nebyly shledány důvody, neboť Listina základních práv a svobod nerozlišuje mezi vazbou v rámci vnitrostátně vedeného trestního stíhání a vazbou v extradičním řízení (naopak např. z jejího článku 8 odst. 5 vyplývá, že právní úprava se týká jakékoliv vazby) a pro odlišný postup nebyly shledány ani věcné důvody (z hlediska postavení osoby, o jejíž vazbě se rozhoduje je nepodstatné, zda o případně podané obžalobě bude rozhodovat soud České republiky nebo soud jiného státu).

Přechodná ustanovení

Příslušnost k řízení ve věcech, v nichž byla podána obžaloba před účinností tohoto zákona, se posoudí podle dosud platných předpisů; to neplatí pro další řízení v takové věci, jestliže ji soud za účinnosti tohoto zákona pravomocně vrátil státnímu zástupci k došetření.

Ve věcech, v nichž bylo zahájeno trestní stíhání před účinností tohoto zákona, se přípravné řízení dokončí podle dosud platných předpisů.

Po zákonem stanovenou dobu může soud výjimečně provádět protokolaci podle dosud platných předpisů.

Ve věcech, kde vazba započala přede dnem účinnosti tohoto zákona, začnou běžet lhůty, v nichž je třeba rozhodnout o dalším trvání vazby, až ode dne, kdy tento zákon vstoupí v účinnost; tím není dotčeno ustanovení o přípustném trvání vazby.

Změna věcné příslušnosti soudů spočívající ve výrazném zúžení agendy krajských soudů by neměla vést k hromadným přesunům věcí, které v souladu s dosud platnými předpisy byly předloženy s obžalobou soudu. V těchto věcech by měl být činný v zájmu rychlosti a ekonomie řízení i nadále ten soud, který již začal vést řízení.

Pokud bude k datu účinnosti zahájeno trestní stíhání, je jednodušší přípravné řízení dokončit podle dosavadní právní úpravy, neboť dodatečné rozlišování formy, v níž se má nově přípravné řízení vést, by vyvolávalo zbytečné komplikace.

Do doby než budou u všech soudů vytvořeny podmínky pro zajišťování protokolace způsobem pospaným v tomto návrhu, se připouští, aby soud protokoloval podle dosud platných předpisů.

S ohledem na to, že návrh předpokládá odlišný režim rozhodování o dalším trvání vazby, bude třeba zákonem řešit otázku počítání běhu lhůty, v níž se má o dalším trvání vazby rozhodnout ve věcech, kde vazba započala přede dnem, kdy zákon vstoupí v účinnost.

B) Změny některých souvisejících zákonů

a) Změna zákona č. 335/1991 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů

Složení senátu krajského soudu jako soudu prvního stupně

V trestních věcech rozhoduje krajský soud jako soud prvního stupně v senátě složeném ze dvou soudců z povolání a dvou soudců přísedících. Senát rozhoduje většinou hlasů.

Vytvoření tříčlenných senátů krajského soudu jako soudu prvního stupně v trestním řízení bylo chápáno jako dočasná výjimka vyvolaná kritickou personální situací u většiny krajských soudů zejména v první polovině devadesátých let. Dostatečný počet soudců u těchto soudů v současné době umožňuje návrat k senátům, ve kterých je s ohledem na skutkovou a právní složitost projednávaných věcí posíleno zastoupení soudců z povolání. Počet členů senátu vylučuje, aby rozhodnutí soudu mohli učinit výlučně buď jen soudci z povolání nebo soudci přísedící.

Navrhované změny se promítnou jednak do zákona č. 335/1991 Sb., o soudech a soudcích, jednak do § 127 trestního řádu.

b) Změna zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, nebude nadále obsahovat ustanovení o vytváření a organizaci úřadů vyšetřování. Naopak do něj bude promítnuta nová organizační struktura té části policie, která je činná v trestním řízení (včetně začlenění stávajících vyšetřovatelů do této struktury). Zákon bude obsahovat záruky procesní samostatnosti a nezávislosti těchto složek, resp. policistů při provádění úkonů trestního řízení.

Ze zákona se vypustí úprava těch institutů, které slouží k odhalování trestné činnosti a ve srovnání s úpravou obsaženou v trestním řádu jsou duplicitní (používání operativních prostředků, operativní techniky).

V zákoně bude zakotveno právo Policie pro potřeby kriminalistických evidencí snímat odsouzeným daktyloskopické otisky a vyhodnocovat biologické vzorky. Odsouzené osoby jsou povinny se těmito úkony podrobit.

Vzhledem k tomu, že se navrhuje vyšetřovatele nekoncepovat jako orgán činný v trestním řízení rozdílný od policejního orgánu, není důvodu nadále v zákoně o Policii České republiky ponechávat ustanovení o úřadech vyšetřování. Zákon by měl obsahovat novou organizační úpravu policejních složek a vymezovat oprávnění policistů při vedení trestního řízení a provádění jeho jednotlivých úkonů, včetně záruk jejich procesní nezávislosti a samostatnosti.

Platný zákon o Policii České republiky obsahuje úpravu používání operativních prostředků a operativní techniky, které slouží k odhalování trestné činnosti. Tato úprava je do značné míry duplicitní úpravě obsažené v trestním řádu. V zájmu jednotného postupu a zjednodušení právní úpravy se navrhuje tyto instituty v zákoně o Policii nadále neupravovat, ale jednotně postupovat podle trestního řádu.

Z hlediska prevence kriminality a odhalování trestné činnosti jsou významné kriminalistické evidence vedené Policií. Pokud dojde k pravomocnému odsouzení obviněného, lze po něm důvodně požadovat, aby poskytl potřebné vzorky a stopy pro takovou evidenci. Policie v tomto případě nemá postavení orgánu činného v trestním řízení, a proto se navrhuje uvedenou problematiku zakotvit v zákonu o Policii, nikoliv v trestním řádu.

c) Změna zákona č. 186/1992 Sb., o služebním poměru příslušníků Policie České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Ze zákona č. 186/1992 Sb., o služebním poměru příslušníků Policie České republiky budou vypuštěna ustanovení o vyšetřovatelích, resp. do tohoto zákona bude v potřebném rozsahu promítnuta nová organizační struktura policejních složek činných v trestním řízení.

Důvody navrhované změny jsou stejné, pro které se navrhuje změna zákona o Policii České republiky.

d) Změna trestního zákona

Vzhledem k nově vymezenému pojetí nepřípustnosti trestního stíhání ve vztahu k pokračujícím, hromadným a trvajícím trestným činům, bude ustanovení o souhrnném trestu doplněno o postup soudu v případech, kdy rozhoduje o dílčím útoku takového trestného činu v době, kdy pro jiný dílčí útok byl již obviněný předtím odsouzen.

V zájmu právní jistoty a jednotného postupu probačních úředníků bude v zákoně vymezen obsah probačního dohledu.

Do hlavy sedmé obecné části trestního zákona bude zařazeno zvláštní ustanovení o účinné lítosti, podle kterého vedle obecných podmínek obsažených v § 65 trestního zákona též zaniká trestnost činu spáchaného mladistvým, jestliže mladistvý po spáchání činu svým chováním projevuje účinnou snahu po nápravě, nahradil způsobenou škodu nebo učinil opatření potřebná k její náhradě, podle jeho chování po spáchání činu lze důvodně očekávat, že nadále povede řádný život a uložení trestu nebo jiného opatření v trestním řízení není třeba ani v zájmu generální prevence.

Skutková podstata trestného činu křivé výpovědi a nepravdivého znaleckého posudku podle § 175 bude upravena tak, aby postihovala podání vědomě nepravdivého znaleckého posudku obecně, nikoliv pouze za okolností dosud uvedených.

Na rozdíl od stávající konstrukce souhrnného trestu by ve shora uvedených případech soud, který rozhoduje později, zrušil nejen výrok o trestu z předchozího rozsudku, ale též výrok o vině a při vázanosti skutkovými zjištěními, která soud předtím rozhodující učinil, by znovu právně kvalifikoval vinu a rozhodl o trestu. Tím bude zaručen stejný výsledek řízení, bez ohledu na to, zda o všech útocích se vedlo jedno nebo více řízení.

Stávající právní úprava nevymezuje obsah probačního dohledu a ponechává na soudu, aby tak učinil v každé konkrétní věci. V zájmu právní jistoty a jednotného postupu probačních úředníků při jeho výkonu se navrhuje obsah tohoto projmu zpřesnit, tak aby zahrnoval jak složku kontroly, tak i složku pomoci a stimulace.

Dosavadní „obecná“ úprava zániku trestnosti ve smyslu § 65 trestního zákona je konstruována tak, že předem ve většině případů vylučuje, aby byla vztažena na mladistvé (zásadně dopadá na případy, kdy k trestnímu stíhání dojde s větším časovým odstupem a v důsledku toho se výrazně změnila společenská situace nebo osobní poměry pachatele). Z tohoto důvodu se navrhuje doplnit ustanovení o stíhání mladistvých o speciální úpravu, která by plnila u mladistvých pachatelů trestných činů nižší společenské nebezpečnosti motivující výchovnou roli, zejména v případech, které dosud v praxi vedly k upuštění od potrestání nebo k uložení krátkodobého podmíněného trestu.

Pokud se má v praxi realizovat princip, že znalecký posudek předložený stranou má stejnou důkazní hodnotu jako znalecký posudek vyžádaný orgánem činným v trestním řízení, je třeba rozšířit skutkovou podstatu trestného činu podle § 175 tak, aby dopadala na všechny případy vědomě nepravdivého znaleckého posudku.

4. SOULAD NAVRHOVANÉHO ŘEŠENÍ S ÚSTAVOU, S PRÁVNÍM ŘÁDEM A S MEZINÁRODNÍMI SMLOUVAMI

Navržené věcné řešení respektuje ústavní úlohu jednotlivých orgánů činných v trestním řízení i meze zásahů do občanských práv a svobod, jak je stanoví zejména Listina základních práv a svobod. Je rovněž v souladu s Evropskou úmluvou o ochraně občanských práv a základních svobod.

Návrh věcného záměru v neposlední řadě přihlíží i k mezinárodním doporučením, která byla přijata zejména v rámci Rady Evropy (týkajícím se zjednodušení a zrychlení trestního řízení, požadavků kladených na výkon jednotlivých druhů trestů a ochranných opatření, nebo práv jednotlivých subjektů trestního řízení).

5. DOPAD NAVRHOVANÉHO VĚCNÉHO ŘEŠENÍ NA STÁTNÍ ROZPOČET

Realizace některých navrhovaných změn je spojena buď s určitou úsporou finančních prostředků vynakládaných ze státního rozpočtu, nebo naopak s požadavkem na dodatečné výdaje. Úsporu lze očekávat v důsledku předpokládaného zrychlení trestního řízení, odstraněním duplicitně prováděných úkonů spočívajících zejména v dokazování a v důsledku zkrácení délky vazebního řízení, které se zrychlením trestního řízení souvisí. Výraznější snížení nákladů hrazených státem lze očekávat v důsledku omezení účasti obhajoby (a tedy i ustanovených obhájců) v přípravném řízení. Výši těchto úspor nelze předem přesněji stanovit.

Dodatečné náklady si naopak vyžádá zejména rozšíření probační služby tak, aby mohla působit již ve stadiu přípravného řízení - při státním zastupitelství. Pokud se bude vycházet z požadavku, aby pro potřeby každého okresního státního zastupitelství působil alespoň jeden probační úředník, pak by se výdaje na mzdy (a s tím spojené náklady na daň z příjmu a pojistné) ročně zvýšily o 17.400.000 Kč. Určité zvýšené výdaje představuje zavedení práva na bezplatnou obhajobu a bezplatné právní zastoupení, resp. zpřesnění podmínek, za nichž toto právo lze realizovat. I když právo na bezplatnou obhajobu je garantováno již stávajícím trestním řádem, v praxi se nevyužívá. Tím, že bude přesněji upraven postup při realizaci tohoto práva, patrně dojde k jeho uplatňování v praxi. Nepředpokládá se ovšem, že by se tak dělo v takovém rozsahu, že náklady hrazené státem by výrazněji překročily úspory, které se novou koncepcí přípravného řízení a dalšími změnami dosáhnou.

Nové vymezení příslušnosti krajského soudu k řízení v prvním stupni za současného zakotvení principu, že tento soud dokončí řízení ve věcech, v nichž před účinností zákona byly podány obžaloby, nevyvolá nutnost ve větším rozsahu provádět personální opatření v podobě přesunů soudců z krajských soudů na okresní soudy. Roční nápad agendy krajských soudů celoročně představuje cca 1500 věcí, z toho 2/3 tvoří majetková trestná činnost.

I když v souvislosti s rozšířením mimořádných opravných prostředků o dovolání lze předpokládat zvýšení agendy Nejvyššího soudu, bude to z valné části na úkor agendy stížností pro porušení zákona. S ohledem na navrhované zrušení rozhodování o stížnostech proti rozhodnutím o prodloužení vazby je možné zvýšený nápad věcí v agendě dovolání zvládnout se stávajícím stavem soudců.

Přehled připomínek uplatněných k návrhu věcného záměru zákona, kterým se mění trestní řád a některé související zákony

A) Změny trestního řádu

Základní zásady trestního řízení

Ministerstvo průmyslu a obchodu - upravit zásadu trestního stíhání před soudem pouze na základě obžaloby podané státním zástupcem tak, aby v jednoduchých věcech bylo možné soudní řízení vést i na základě návrhu na potrestání.

Připomínce bylo vyhověno.

Spolupráce se zájmovými sdruženími občanů

Kancelář místopředsedy vlády pro hospodářskou politiku - zájmová sdružení občanů z účasti na trestním řízení zcela vyloučit.

Připomínce nebylo vyhověno. Předkládaný návrh vychází z principu, že zájmové sdružení občanů může spolupůsobit při výkonu již uloženého trestu nebo může nabídnout záruku za jeho chování v případě, že nabídka záruky bude přijata a obviněný bude propuštěn z vazby. Proti stávajícímu stavu se tedy ruší dosud široké právo každého zájmového sdružení zasahovat do průběhu trestního řízení zejména ve stadiu trestního stíhání a využívat přitom oprávnění, která jim zákon bez dalšího přiznává. Právě v této fázi může přicházet v úvahu nežádoucí ovlivňování orgánů trestního řízení, na které upozorňuje autor připomínky. V případě spolupůsobení při vykonávacím řízení případě v případě náhrady vazby zárukou je situace jiná - zájmové sdružení nemá žádný právní prostředek, jak ovlivnit výrok o vině nebo trestu, nemá ze zákona žádná oprávnění, která by mohla být zneužita (zejména nahlížet do spisu a domáhat se dalších informací od předsedy senátu) a navíc vždy záleží na soudci (a v přípravném řízení na státním zástupci) zda s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem případu návrh zájmového sdružení akceptuje.

Západočeská universita - účast zájmových sdružení podmínit tím, že zajišťují programy určené pro realizaci přiměřených omezení a povinností ukládaných soudem v souvislosti s ustanovením § 26 odst. 4 trestního zákona.

Připomínce nebylo vyhověno, neboť tím by se výrazně a nedůvodně zúžil okruh zájmových sdružení, které se mohou účastnit byť jen určitého stadia trestního řízení. Navíc všechny možné formy této účasti nevyžadují, aby se uskutečňovaly jako kvalifikovaný dohled nad dodržováním omezení ve smyslu § 26 odst. 4 trestního zákona (který navíc obsahuje

demonstrativní výčet těchto omezení), nehledě na to, že soud u řady takových zájmových sdružení nebude mít možnost splnění takové podmínky ověřit.

Vyžadování utajovaných skutečností nebo skutečností, které jsou předmětem mlčenlivosti

Český statistický úřad - Navrhuje, aby vysvětlení obsahu výjimky, kdy nelze údaje pro účely trestního řízení vyžadovat, bylo kromě odkazu na povinnost advokáta zachovávat mlčenlivost ve vztahu ke svému klientovi doplněno o odkaz na povinnost zaměstnance státní statistické služby ve vztahu k individuálním údajům získaným pro statistické účely.

Připomínce nebylo vyhověno, neboť uvedená výjimka se týká případů, kdy rozhodnutím orgánu činného v trestním řízení nelze povinnosti mlčenlivosti nikdy zprostit. Naopak již platný zákon č. 89/1995 Sb., o státní statistické službě, v § 16 odst. 2 písm. f) umožňuje, aby za stanovených podmínek orgán činný v trestním řízení vyžadoval i údaje získané pro statistické účely.

Bezpečnostní informační služba - navrhovaný princip je nepřímou novelou zákona č. 148/1998 Sb., o ochraně utajovaných skutečností, neboť státní zástupci nejsou osobami ze zákona oprávněnými se seznamovat s utajovanými skutečnostmi a dožádání budou muset doložit osvědčením o takovém oprávnění.

Připomínce nebylo vyhověno. Navrhovaný princip se týká podmínek, za kterých lze vyžadovat určité skutečnosti v trestním řízení. Neřeší, jaké vlastnosti musí mít osoba, která určitý úkon činí - to je samozřejmě věcí zvláštních zákonů a na této skutečnosti se nehodlá nic měnit. Pokud zvláštní zákon říká, že s určitými údaji se může seznamovat jen osoba splňující určité předpoklady, je samozřejmé, že státní zástupce (stejně jako např. policista), který takové údaje vyžaduje, musí tyto podmínky nejen splňovat, ale v každém případě jejich splnění též doložit.

Česká národní banka - doplnit tento princip o povinnost orgánů činných v trestním řízení nakládat se získanými údaji tak, aby nedošlo k jejich vyjádření nepovolané osobě.

Připomínce vyhověno.

Pravomoc a příslušnost soudů

Bezpečnostní informační služba - navrhuje, aby do působnosti krajského soudu jako soudu prvního stupně náleželo řízení o trestných činech spáchaných příslušníky zpravodajských služeb České republiky.

Připomínce nebylo vyhověno. Pokud by důvodem, pro který se taková úprava navrhuje, měla být ochrana utajovaných skutečností, pak je třeba zdůraznit, že každý soudce je ze zákona osobou určenou ke styku s utajovanými skutečnostmi. Navíc za této situace by asi návrh musel znít jinak - krajský soud koná trestní řízení, ve kterém jsou probírány utajované skutečnosti. K uplatnění zvláštního personálního hlediska při vymezení působnosti krajského soudu není důvod, resp. námitky, pro které se má uplatnit zvláštní úprava, by bylo možné najít téměř u každé skupiny obviněných.

Ministerstvo vnitra - příslušnost krajského soudu jako soudu prvního stupně nevymezovat výčtem trestných činů, ale jiným způsobem.

Připomínce nebylo vyhověno, neboť z jejího obsahu není jasné, jaké jiné hledisko se navrhuje. Dosavadní vymezení příslušnosti krajského soudu převážně sazbou trestu odnětí svobody se ukázalo jako formální a mezi jednotlivými ustanoveními zvláštní části trestního zákona nelze najít obecně formulované kritérium, které by vyhovovalo. Za tohoto stavu se i v zájmu právní jistoty volí cesta taxativního výčtu trestných činů, o nichž přísluší konat řízení krajskému soudu.

Probační úředník

Institut pro kriminologii a sociální prevenci - působnost a organizační začlenění probačního úředníka vyjádřit tak, aby stejný probační úředník mohl být ve věci činný jak v přípravném řízení, tak v řízení před soudem.

Připomínce vyhověno, i když její realizace je věcí připravovaného zákona o probační službě.

Ministerstvo práce a sociálních věcí - doplnit výčet úkonů patřících do působnosti probačního úředníka o úkony při výkonu některých tzv. alternativních trestů a ochranných opatření.

Připomínce vyhověno.

Obhájce

Bezpečnostní informační služba - z návrhu není zřejmé, jak soud zjistí, že u obhájce jsou splněny důvody pro jeho odmítnutí.

Připomínce nebylo vyhověno, neboť se týká detailu jdoucího nad rámec základního věcného řešení budoucí právní úpravy. Pro úplnost je třeba uvést, že skutečnost, že obhájce je v téže věci stíhán jako obviněný, nebo jako obviněný v jiné věci má v projednávané věci postavení svědka, poškozeného nebo zúčastněné osoby, bude v naprosté většině snadno zjistitelná pouhým nahlédnutím do spisu, který státní zástupce spolu s obžalobou předkládá soudu.

Ministerstvo vnitra - počátek nutné obhajoby stanovit až na skončení vyšetřování, t.j. na seznámení s výsledky vyšetřování.

Připomínce nebylo vyhověno, neboť povaha přípravného řízení (zejména jeho obsah a význam shromážděných důkazů pro pozdější stadia řízení) neumožňuje učinit závěr, že přípravné řízení je jen pomocnou administrativní činností policie, která vyhledává možné důkazy, které by mohl státní zástupce po podání obžaloby soudu navrhnout. Naopak v tomto stadiu řízení se provádí řada procesních úkonů, které mají význam jako důkaz pro řízení před soudem. Některé z nich soud ani znovu neprovádí, ale spokojí se s přečtením protokolu o

takovém úkonu. Za tohoto stavu je třeba přiznat obviněnému právo na obhajobu, zahrnující i právo na zastoupení obhájcem již od sdělení obvinění v přípravném řízení.

Ministr Jaroslav Bašta - neomezovat účast obhájce při provádění úkonů přípravného řízení, které mohou být použity v dalším řízení.

Připomínce vyhověno.

Poškozený

Bezpečnostní informační služba - Navrhuje, aby se právní úprava nepřipuštění k trestnímu řízení netýkala poškozených, pokud jsou jimi státní orgány.

Pro zvýhodňování jedné skupiny poškozených na úkor ostatních nejsou dány důvody (stejně tak by bylo možné argumentovat např. tím, že stejné výhody mají požívat poškození, kteří jsou nezletilí, nebo ti, kterým byla způsobena závažná újma na zdraví, případně ti, kteří splňují hlediska pro přiznání finanční pomoci poskytované obětem trestné činnosti atd.). Je třeba zdůraznit, že navrhovaná právní úprava se týká případů, kdy řádově stovky nebo tisíce poškozených stejným trestným činem výrazně ztěžují průběh trestního řízení. Nepředpokládá se, že např. státní orgány by trestným činem téhož pachatele byly poškozeny v takovém rozsahu, aby práva poškozeného jménem státu uplatňovaly stovky státních orgánů. Stejně tak je nepravděpodobné, že s tak obsáhlou trestnou činností by do společného řízení bylo spojeno řízení o dalším trestném činu, kde by figuroval ojedinělý poškozený.

Ministerstvo práce a sociálních věcí - V zájmu ochrany nezletilých dětí trestní řád doplnit tak, že v řízení vedeném proti některému z rodičů nebo osobám jim blízkým, kde je poškozeným nezletilé dítě, ustanoví soud zástupcem dítěte orgán podle zvláštního zákona. Zástupce poškozeného se může vzdát jeho práv jen se souhlasem soudu v řízení podle § 176 občanského soudního řádu.

Připomínce nebylo vyhověno. Způsob, jakým se zajišťuje ochrana nezletilého v případech, kdy žádný z rodičů jej nemůže zastupovat, stanoví zvláštní zákony (viz zejména § 37 odst. 2 zákona o rodině) a tuto obecnou úpravu není třeba detailně přebírat do trestního řádu. Ten navíc v souladu se zákonem o rodině v § 45 obsahuje pro účely trestního řízení odpovídající úpravu. Pouze nad její rámec stanoví, že v případě, kdy věc nesnese odkladu, ustanoví k výkonu práv poškozeného nezletilému opatrovníka předseda senátu již v rámci trestního řízení, aniž by vyčkával výsledku občanského soudního řízení.

Trestní řád stanoví, jaká procesní práva má poškozený. Pokud by jejich vzdání se (nebo i nevyužití) mělo být podmíněno předchozím souhlasem soudu vydaným formou rozhodnutí v občanském soudním řízení, prakticky by seablokoval postup v trestní věci. Orgán činný v trestním řízení by musel přerušovat (i opakovaně) provádění každého úkonu, v jehož průběhu může poškozený uplatnit nějaké právo a vyčkat, zda nevyužití takového práva schválí v občanském soudním řízení soud. V tomto směru je třeba, aby procesní práva poškozeného hájil jeho opatrovník (k čemuž je také ustanoven).

Česká národní banka - navrhuje vyrozumívat poškozené formou veřejné vyhlášky.

Připomínce nebylo vyhověno. Pokud by nebyly upraveny náležitosti veřejné vyhlášky, doba, forma a způsob účinného zveřejnění jejího obsahu, stal by se celý institut jen alibismem, neboť poškozený by neměl reálnou možnost se o takové vyhlášce a jejím obsahu dovědět. V opačném případě by náklady na zveřejnění a úkony s tím spojené neznamenal žádné zjednodušení nebo úsporu v porovnání s dosavadním způsobem vyrozumívání poškozených. Proto se volí postup, který poškozenému zaručuje, že bude vyrozuměn o tom, zda a jaká práva může v řízení uplatnit.

Ministerstvo vnitra - navrhuje, aby v případech, kdy soud rozhodne, že poškození se k trestnímu řízení nepřipouští, měl zároveň povinnost jim ustanovit bezplatně společného zmocněnce.

Připomínce nebylo vyhověno. Důvody, pro které soud (i podle stávající právní úpravy) rozhoduje o tom, že poškozený se k trestnímu řízení nepřipouští, neodůvodňují bezplatné právní zastoupení (toho se patrně Ministerstvo vnitra domáhá, neboť konkrétní rozhodnutí se v trestním řízení nikdy nezaplatí). Pokud poškozený nezvolí možnost domáhat se prostřednictvím společného zmocněnce náhrady škody v trestním řízení, může se osobně domáhat tohoto nároku v občanském soudním řízení.

Sepisování protokolu

Ministerstvo vnitra - stanoví, že o průběhu rekognice se pořídí obrazový záznam nikoliv bezvýjimečně, ale jen zpravidla.

Připomínce vyhověno.

Ministerstvo vnitra - vedle navrhovaného hlediska pro stanovení přípustného trvání vazby přijmout i další hlediska a zároveň připustit, aby délka vazby mohla dosáhnout až jedné poloviny sazby trestu odnětí svobody, stanovené zákonem za příslušný trestný čin.

Připomínce nebylo vyhověno, neboť kumulace dalších hledisek pro stanovení doby trvání vazby nepřispěje k přehlednosti právní úpravy a není ani nutná (navíc z připomínky není jasné, jaká další hlediska se navrhuji). Prodloužení přípustného trvání vazby podle připomínky je nedůvodné a ve svém výsledku by nevedlo ke zrychlení vazebního řízení, ale k opačnému výsledku.

Vazba

Ministerstvo práce a sociálních věcí - v zájmu koordinovaného postupu probačního úředníka a orgánů poskytujících sociální péči navrhuje, aby o propuštění obviněného z vazby za současného vyslovení probačního dohledu byl vyrozuměn okresní úřad.

Připomínce nebylo vyhověno nikoliv pro věcný nesouhlas, ale proto, že se jedná o detailní otázku, kterou lze promítnout až do paragrafovaného znění, nikoliv do materiálu o základním věcném zaměření novelizace.

Ministerstvo vnitra - vyloučit možnost nahrazení vazby z důvodu uvedeného v § 67 písm. b) trestního řádu probačním dohledem, neboť probační úředník v takovém případě nebude schopen zabránit obviněnému v tom, aby např. ovlivňoval svědky.

Připomínce vyhověno.

Zadržení zásilky

Západočeská universita - zadržení zásilky podmínit tím, že se jedná o zásilku pocházející od obviněného nebo jemu určenou.

Připomínce nebylo vyhověno, neboť podstata navrhované změny spočívá právě ve vypuštění uvedené podmínky. Zadržení zásilky je praktické ve stadiu před sdělením obvinění, kdy o osobě obviněného ještě nelze hovořit. Po sdělení obvinění je prakticky nepoužitelné.

Zajištění zaknihovaných cenných papírů

Česká národní banka - stanovit, že vedle Střediska cenných papírů zvláštní účet může zřídit i Česká národní banka, pokud se zajištění vztahuje na krátkodobé dluhopisy, které vede.

Připomínce vyhověno.

Ministerstvo vnitra - připustit, aby v případech, které nesnesou odkladu, mohl o zajištění rozhodnout i policejní orgán.

Připomínce vyhověno.

Zajištění peněžních prostředků na účtu

Ministerstvo práce a sociálních věcí - předchází souhlas soudu, resp. státního zástupce k uvolnění zajištěných prostředků nevyžadovat u pohledávek státu. V takových případech by byl souhlas jen formální, neboť zneužití uvedeného institutu nepřichází v úvahu.

Připomínce vyhověno.

Dokazování

Bezpečnostní informační služba - do návrhu zařadit i rekognici hlasu, která je praktická např. u osob nevidomých, nebo v případech, kdy poznávající osoba pachatele jen slyšela.

Připomínce bylo vyhověno.

Ministerstvo práce a sociálních věcí - navrhuje, aby k výsledku nezletilé osoby v zájmu její ochrany byly přibírány osoby, ke kterým má nezletilý důvěru. Tyto osoby by měly mít v zájmu ochrany nezletilého navrhnout přerušování nebo ukončení úkonu.

Připomínce vyhověno.

Česká národní banka - doplnit hlediska, kdy lze vyžadovat odborná vyjádření a kdy je třeba obstarat znalecký posudek.

Připomínce vyhověno.

Česká národní banka - zakotvit v trestním řádu institut konzultanta, který by v závažných a skutkově složitých věcech poskytoval orgánům činným v přípravném řízení odbornou pomoc.

Připomínce vyhověno.

Ministerstvo vnitra - právní úpravu navrhovaných důkazních postupů ponechat až na rekodifikaci.

Připomínce nebylo vyhověno, neboť navrhovaná právní úprava nevybočuje z koncepce dosavadní právní úpravy a není ani tak obsáhlá, aby ji nebylo možné realizovat cestou novelizace.

Ministerstvo vnitra - nerozlišovat mezi znaleckým posudkem a odborným vyjádřením a stanovit, zda znalecký posudek má povahu neodkladného nebo neopakovatelného úkonu.

Připomínce nebylo vyhověno. Již stávající právní úprava důsledně rozlišuje mezi znaleckým posudkem a odborným vyjádřením (z hlediska důvodů jejich vyžádání, osoby, která je může podat, trestních následků poskytnutí nepravdivých údajů nebo nároku na odměnu). Neexistuje racionální důvod pro stírání uvedených rozdílů. S ohledem na novou koncepci přípravného řízení je zcela nerozhodné, zda znaleckému posudku přiznáme povahu neodkladného úkonu.

Ministerstvo vnitra - navrhuje v trestním řádu zakotvit institut zprostředkované výpovědi.

Připomínce nebylo vyhověno. Podstata zprostředkované výpovědi spočívá v tom, že místo osoby, která se účastnila určitého jednání nebo je sama provedla, vystupuje v trestním řízení jako svědek její nadřízený (např. místo policistů podílejících se na provádění odposlechu, vypovídá jejich společný nadřízený). Promítnutí principu zvýšené ochrany určitých osob v rámci trestního řízení není základním principem věcného řešení navrhované novelizace, ale je otázkou dílčí úpravy jednotlivého ustanovení trestního řádu. Proto řešení tohoto problému má místo v rámci přípravy paragrafovaného znění.

Předsoudní stádium řízení

Bezpečnostní informační služba - rozšířit příslušnost státního zástupce konat řízení o trestných činech policistů i na trestné činy spáchané z nedbalosti.

Připomínce nebylo vyhověno, neboť pro takové rozšíření nejsou dány praktické důvody. Požadavek na objektivní vyšetření trestné činnosti této skupiny osob se váže v prvé řadě na trestné činy spáchané při výkonu jejich pravomoci nebo v přímé souvislosti s ní. Již z tohoto důvodu se vztahuje na úmyslné trestné činy, neboť nedbalostní forma zavinění se v praxi v podstatě nevyskytuje.

Západočeská univerzita - přímo z formulace principu budoucí právní úpravy by mělo vyplývat, jaké věci se považují za takové, v nichž přichází v úvahu návrh na potrestání.

Připomínce vyhověno.

Ministerstvo práce a sociálních věcí - navrhuje, aby o tom, že proti osobě je vedeno trestní řízení, byl obligatorně vyrozumíván okresní úřad, neboť takové řízení se může týkat osoby, které se poskytuje sociální péče.

Připomínce nebylo vyhověno, neboť skutečnost, že je někdo stíhán jako obviněný (nebo je dokonce v postavení podezřelého), aniž by byl vzat do vazby, se nedotýká jeho práv a povinností vyplývajících z jiných právních předpisů. Z tohoto hlediska není zřejmé, jaké důsledky by s navrhovaným vyrozuměním měly být spojeny, nehledě k tomu, že u naprosté většiny osob by vyrozumění bylo patrně formální, neboť jim okresní úřad žádnou sociální péči neposkytuje. Navrhované vyrozumívání by bylo rovněž v rozporu s presumpcí nevin.

Přípravné řízení o závažnějších trestných činech

Institut pro kriminologii a sociální prevenci - Zakotvit obligatorní účast soudce při všech úkonech přípravného řízení, pokud mají nebo mohou mít pro posouzení věci rozhodující význam.

Připomínka nebyla akceptována, neboť její realizace by byla podmíněna provedením základních koncepčních změn v trestním řízení (zejména nové vymezení smyslu, obsahu a rozsahu přípravného řízení). Uvedené otázky mohou být předmětem úvah v rámci připravované rekodifikace.

Nejvyšší soud České republiky - navrhuje nezakotvovat účast soudce při provádění vyjmenovaných úkonů před sdělením obvinění.

Připomínce nebylo vyhověno. Uvedené úkony jsou svoji povahou neodkladné a neopakovatelné, takže v pozdějším řízení před soudem se lze spokojit jen s přečtením protokolů sepsaných při jejich provádění. Vzhledem k tomu, že účast obhajoby při provádění těchto úkonů je pojmově vyloučena, má účast soudce, před kterým bude úkon prováděn, být zárukou jejich zákonnosti. V tomto směru je postup při provedení těchto úkonů analogický situaci, kdy by takové úkony byly prováděny až po podání obžaloby.

Ministerstvo obrany - Působnost Vojenské policie ve vybraných trestních věcech rozšířit na celé přípravné řízení, nikoliv jen na stádium před sdělením obvinění.

Připomínce nebylo vyhověno, neboť provádění přípravného řízení po sdělení obvinění vybočuje z působnosti Vojenské policie vymezené zákonem č. 124/1992 Sb., o Vojenské policii. K vedení trestního řízení je třeba potřebné kvalifikace, kterou v současné době Vojenská policie nezajišťuje. Připomínka je navíc motivována nesprávnou úvahou, že sdělení obvinění bude ve své výlučné působnosti provádět státní zástupce. Navrhuje se proto působnost Vojenské policie vázat na činnost, v níž je nezastupitelná a nerozšiřovat ji na úkor duplicity s činností jiných státních orgánů.

Česká národní banka - zvýraznit povinnost státního zástupce účastnit se úkonů přípravného řízení zejména v řízení o nejzávažnějších trestných činech tak, aby byl schopen kvalifikovaně zastupovat později podanou obžalobu.

Připomínce vyhověno.

Ministerstvo vnitra - institut vyšetřovatele v rámci této novelizace nerušit, a uvedenou problematiku ponechat na rekodifikaci trestního práva.

Připomínce nebylo vyhověno. V první řadě je třeba zdůraznit, že připomínka nesprávně směřuje k úpravě obsažené v trestním řádu, ačkoliv vyšetřovatel a úřad vyšetřování jsou instituty zakotvené zákonem č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů. Cílem věcného záměru není zrušení institutu vyšetřovatele (ať již cestou novely trestního řádu nebo zákona o Policii České republiky), ale odstranění stávající bariery mezi policisty zařazenými v policejních orgánech a v úřadech vyšetřování. To by mělo být smyslem novelizace zákona o Policii České republiky, která by měla přinést nové uspořádání policie tak, aby nevznikaly zbytečné administrativní a další překážky v součinnosti jednotlivých policistů. Tím není řečeno, že dojde ke zrušení funkce vyšetřovatele - zákon o Policii České republiky by ovšem především měl stanovit, které policejní orgány a kteří policisté mohou vést trestní řízení a provádět jeho jednotlivé úkony a jakým způsobem bude v nezbytné míře zajištěna procesní samostatnost a nezávislost policistů činných na úseku trestního řízení.

Rozhodování v přípravném řízení

Ministerstvo obrany - výslovně uvést, zda policejní orgán po zahájení trestního stíhání má právo obracet se na jiné orgány, které podle zákona mají postavení policejního orgánu (Vojenská policie a další), a žádat je o opatření nebo provedení úkonů trestního řízení.

Připomínce vyhověno.

Ministerstvo obrany - rozlišovat mezi lhůtami přípravného řízení, v nichž má být skončeno prověřování skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, a lhůtami, v nichž je třeba skončit přípravné řízení ve fázi po sdělení obvinění.

Připomínce vyhověno.

Trestní stíhání na návrh poškozeného

Ministerstvo práce a sociálních věcí - jednak stanovit, že poškozený může návrh na trestní stíhání projevit nebo jej vzít zpět pouze v zákonem stanovené době, jednak uvedený princip doplnit tak, že návrh poškozeného není třeba, jestliže poškozený je nezletilý.

První připomínce bylo vyhověno tak, že se do návrhu přebírá dosavadní úprava, podle níž návrh lze vzít zpět až do doby, než se odvolací soud odebere k závěrečné poradě.

Druhé připomínce nebylo vyhověno. Podle dosavadní právní úpravy právo nezletilého vyjádřit se k tomu, zda obviněný má být stíhán, není nijak omezováno. Pokud je stíhaná osoba zákonným zástupcem nezletilého, je nezletilému ustanoven opatrovník. Jeho projev vůle podléhá podle § 179 občanského soudního řádu schválení opatrovnického soudu. Pokud bychom takový postup vyloučili, nevedlo by to ve svém výsledku k vyšší ochraně zájmů nezletilého, ale např. v případech dopravních nehod často proti jeho zájmům.

Skončení přípravného řízení

Ministerstvo vnitra - navrhuje, aby se prodlužování lhůty pro skončení přípravného řízení neprovádělo formou usnesení, proti kterému je přípustná stížnost, ale méně formálním způsobem.

Připomínce vyhověno.

Řízení před soudem

Ministerstvo práce a sociálních věcí - v případě, že probační úředník bude obstarávat podklady k osobě obviněného mladistvého, bude jeho činnost duplicitní, neboť totéž předkládá soudu okresní úřad.

Připomínka nebyla akceptována. V návrhu je uvedeno, že podklady o osobě obviněného opatřuje probační úředník podle pokynu předsedy senátu. Právě tato skutečnost má být zárukou toho, že probační úředník nebude opatřovat stejné zprávy, jaké má soud k dispozici již od okresního úřadu, ale jeho šetření se zaměří na doplnění některých údajů nebo na nová zjištění.

Odvolání a řízení o něm

Ministerstvo vnitra - navrhuje nerušit revizní princip, ale zvážit míru jeho omezení.

Připomínce vyhověno.

Zjednodušené řízení

Ministerstvo práce a sociálních věcí - ve zjednodušeném řízení proti mladistvému nevyhotovení protokolu o hlavním řízení vázat též na podmínku, že orgán péče o mládež se vzdá práva odvolání.

Připomínce vyhověno.

Ministerstvo vnitra - navrhuje, aby byl vymezen obsah pojmu podezřelý.

Připomínce nebylo vyhověno, neboť tento pojem trestní řád používá již desítky let, aniž by v praxi vznikly pochybnosti o jeho obsahu. Navíc každý pokus o definici tohoto pojmu v minulosti nutně vedl k tautologii.

B) Změny některých souvisejících zákonů

a) Změna zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Ministerstvo vnitra - z tohoto zákona vypustit úpravu některých institutů, které slouží trestnímu řízení (např. používání operativních prostředků a operativní techniky) a tuto problematiku upravovat výlučně v trestním řádu.

Připomínce vyhověno.

Ministerstvo vnitra - zakotvit právo Policie odebírat srovnávací biologické vzorky a snímat daktyloskopické otisky u odsouzených pro účely kriminalistických evidencí.

Připomínce vyhověno.

Ministr Jaroslav Bašta - otázky právního postavení vyšetřovatelů neponechávat úpravě interního resortního aktu řízení, ale řešit cestou zákona.

Připomínce vyhověno.

b) Změna trestního zákona

Západočeská universita - doplnit návrh tak, aby bylo zřejmé, v jakých směrech by měl být obsah pojmu probačního dohledu vymezen.

Připomínce vyhověno.

c) Připomínky uplatněné nad rámec obsahu návrhu věcného záměru:

Český báňský úřad - Navrhuje, aby státní báňské správě bylo přiznáno postavení orgánu činného v trestním řízení.

Připomínce nebylo vyhověno, neboť stejné důvody spočívající v křížení působnosti při prověřování havárií a podobných událostí, mohou uplatňovat i další inspekční a kontrolní orgány. Pro orgán činný v trestním řízení je charakteristické i to, že disponuje určitými domocovacími oprávněními, která nejsou namířena jen proti osobě podezřelého nebo obviněného. Již z tohoto důvodu není žádoucí vymezení dosavadních policejních orgánů dále rozšiřovat. Problémy, na které se v připomínce poukazuje, lze vyřešit efektivní spoluprací Policie České republiky s dalšími státními orgány - k tomu by měl přispět i nově navrhovaný institut konzultanta.

Ministerstvo kultury - výslovně se zmínit o tom, do jaké míry návrh věcného záměru odpovídá závazkům České republiky převzatým dohodou TRIPS.

Připomínce nebylo vyhověno. Zmíněná Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví představuje jednu z řádově několika stovek mezinárodních smluv, ve kterých se objevuje závazek smluvních států určité jednání postihovat jako trestný čin nebo respektovat v trestním řízení určité principy. Trestního řízení se zmíněná smlouva výslovně dotýká ve svém článku 61, ve kterém členské státy zavazují, aby určitá jednání považovaly za trestný čin a stanovily za něj určité druhy trestů (jedná se tedy o závazky dopadající do oblasti trestního práva hmotného). Oblasti trestního řízení se výslovně dotýká pouze požadavek, aby v případech úmyslného padělání ochranné známky nebo porušení autorského práva v komerčním měřítku bylo zavedeno trestní řízení. Tento požadavek je respektován již stávající právní úpravou v podobě principu legality a oficiality. Není proto zřejmé, od čeho se odvíjejí pochybnosti o nerespektování závazků ze zmíněné dohody, které by mělo být napravováno předkládaným věcným záměrem. Konečně ani autor připomínky neuvádí, v čem by takový nedostatek právní úpravy měl spočívat. Pokud nejsou předloženy konkrétní výhrady ke stávající právní úpravě, je obtížné argumentovat, jak na ně navrhovaná novelizace reaguje.

Ministerstvo zdravotnictví - Navrhuje do trestního zákona a trestního řádu zařadit nový institut - ochrannou detenci. Toto ochranné opatření by se ukládalo pachatelům trestných činů, u kterých ochranné léčení a léčebné zákroky nemohou splnit svůj účel, nebo osobám, které se odmítají podrobit povinnému léčení a u nichž lze důvodně předpokládat spáchání trestného činu šíření nakažlivé choroby. O uložení ochranné detence na dobu, než splní svůj účel, rozhodne soud. Ochranná detence bude vykonávána zpravidla v zařízeních Ministerstva spravedlnosti. O propuštění z ochranné detence nebo o upuštění od jejího výkonu rozhodne soud.

Připomínce nebylo vyhověno, neboť jde nad rámec novelizace jednoho právního předpisu. Uvedení podobného institutu do praxe by bylo podmíněno nejen změnou několika zákonů (trestního zákona, trestního řádu, zákona o Vězeňské službě a justiční stráž, zákona o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky a dalších), ale vyžadovalo by vynaložení vysokých finančních nákladů ze státního rozpočtu na vybudování a provoz takového zařízení. Právě nutnost restriktivních opatření vedla k tomu, že např. ve vládním návrhu zákona o výkonu trestu odnětí svobody nebyla plně realizována myšlenka výkonu ochranného ústavního léčení již během výkonu trestu odnětí svobody (ačkoliv se jedná o další možnou variantu, jak alespoň částečně řešit problém, na který Ministerstvo zdravotnictví upozorňuje).

Ministerstvo práce a sociálních věcí - V trestním řádu upravit postup při zadržení osoby mladší 15 let, která se dopustila jednání, jež vykazuje znaky trestného činu.

Připomínce nebylo vyhověno, neboť proti osobě mladší 15 let nemůže být trestní stíhání vedeno (viz § 11 trestního zákona a § 11 odst. 1 písm. d) trestního řádu). I to je důvodem, proč o případném uložení ochranné výchovy takové osobě se rozhoduje v občanském soudním řízení a nikoliv v trestním řízení.

Ministerstvo práce a sociálních věcí - zpřesnit znění skutkové podstaty podle § 147 trestního zákona tak, aby bylo bez pochybností jasné, jak se stanoví dlužné pojistné na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti.

Připomínce nebylo vyhověno nikoliv pro věcný nesouhlas, ale proto, že pro svoji detailnost a okrajovost ji nelze považovat za základní věcný princip návrhu nové právní úpravy, ale za připomínku, kterou lze akceptovat při zpracování paragrafovaného znění návrhu zákona.

Ministerstvo vnitra - u tzv. bagatelní trestné činnosti zachovat ustanovení o účinné lítosti.

Institut účinné lítosti je institutem hmotněprávním, obecně vyjádřeným v § 66 trestního zákona a zvláště pak ve vztahu k některým skutkovým podstatám trestných činů (např. v § 147a nebo v § 214). Uvedených institutů se návrh věcného záměru nijak nedotýká, a proto není zřejmé, čeho se autor připomínky domáhá.